

LEKGOTLA LA MAEMO A TSHUPATLOTLO

MAEMO A GRAP A THEPA YA MATSETE (GRAP 16)

Kananelo

Maemo (Standard) ana a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso, GRAP (Generally Recognised Accounting Practice, GRAP) a nkuwe haholoholo ho Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle, IPSAS (International Public Sector Accounting Standard, IPSAS) a Thepa ya Matsete (Investment Property) a phatlaladitsweng ke Lekgotla la Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle, IPSASB (International Public Sector Accounting Standards Board, IPSASB) la Kopano ya Matjhaba ya Baakhaontente (International Federation of Accountants). Kopano ya Matjhaba ya Baakhaontente (IFAC) e thehilwe ka 1977 ka maikemisetso a yona a ho ntshetsa pele le ho ntlafatsa porofeshene ka maemo a nang le kutlwano. IPSASB e nehelane ka setheo se akaretsang sa di-IPSAS, se tla sebediswa ho hlahisa Maemo a GRAP (Standards of GRAP) a kamoso. Dikarolo tsa IPSAS tsa Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete (Presentation of Financial Statements) di hlahisitswe botjha Maemong ana a GRAP ka tumello ya IPSASB.

Mongolo o dumelletsweng wa di-IPSAS ke o phatlaladitsweng ke IFAC ka leleme la Senyesemane. Di-IPSAS di fuperwe Bukaneng ya Thuso ya IFAC ya Diphatlalatso tsa Matjhaba tsa Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle (International Public Sector Accounting Pronouncements) mme di fumaneha ho tswa ho:

Kopano ya Matjhaba ya Baakhaontente

545 Fifth Avenue, 14th Floor

New York, New York 10017 USA

Inthanete: <http://www.ifac.org>

Ditokelo tsa ho kopitsa ho di-IPSAS, ditokomane tse kopang maikutlo le diphatlalatso tse ding tsa IPSASB ke tsa IFAC mme dipehelo le maemo a amehang a lokela ho latelwa.

Ditokelo tsa ho kopitsa © 2016 ke tsa Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo (Accounting Standards Board)

Ditokelo tsohle di baballetswe. Ha ho karolo le ha e ka ba efe ya phatlalatso ena e ka hlahiswang botjha, ya bolokwa hore e tle e fumanwe hape, kapa ya fetisetwa pele ka tsela efe kapa efe kapa mokgwa le ha e ka ba ofe, wa eleketeroniki, wa metjhini, wa kopitso ya foto, wa kgatiso, kapa o mong, ka ntle le ho fumana pele tumello ya Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo.

Tumello ya ho hlahisa botjha dikarolo tse mmalwa phatlalatsong ena ha e atise ho hanelwa.

Dikahare

Maemo a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso Thepa ya Matsete (Investment Property)

	Ditemana
Selelekela	
Sepheo	.01
Boholo bo Akaretswang	.02 - .04
Ditlhaloso	.05 - .25
Karolo ya thepa e ho mohirisetswa tlasa lisi ya tshebetso	.06
Thepa ya Matsete	.07 - .25
Kananelo	.26 - .31
Tekanyo ka nako ya kananelo	.32 - .42
Tekanyo kamora kananelo	.43 - .71
Leano la Tshupatlotlo	.43 - .45
Mohlala wa boleng bo kgotsofatsang	.46 - .70
Ho se kgone ho fumana boleng bo kgotsofatsang ka tshepo	.66 - .70
Mohlala wa ditheko	.71
Diphetiso	.72 - .82
Dithekiso	.83 - .89
Tsebahatso	.90 - .96
Mohlala wa boleng bo kgotsofatsang le mohlala wa theko	.90 - .92
Mohlala wa boleng bo kgotsofatsang	.93 - .95
Mohlala wa ditheko	.96
Diphumantsho tsa nakwana	.97 - .103
Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP	.97
Ditokiso tsa Maemo a GRAP	.98 - .103
Letsatsi le qalang	.104 - .105
Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP	.104
Ditheo tse seng di sebedisa Maemo a GRAP	.105
Ho hulwa ha Maemo a GRAP a Thepa ya Matsete (2007)	.106
Sehlomathiso - Moralo wa diqeto	
Papiso le Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle a	

Thepa ya Matsete (Tshitwe 2006)

THEPA YA MATSETE

Maemo ana a phatlaladitswe la pele ke Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo (Lekgotla) ka Pudungwana 2004. Ho tloha nakong eo, a lokisitswe ka mokgwa o latelang ka:

- Dintlafatso (Improvements) tsa Maemo a GRAP, tse phatlaladitsweng ke Lekgotla ka Hlakola 2010.
- Ditokiso tse latetseng ha Maemo a GRAP a latelang a kena tshebetsong:
 - GRAP 21 Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjhelete (Impairment of Non-cash-generating Assets)
 - GRAP 23 Lekeno la Diphapanyetsano tse se nang Poello e Totobetseng (Lekgetho le Diphetiso) (Revenue from Non-exchange Transactions (Taxes and Transfers))
 - GRAP 26 Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjhelete (Impairment of Cash-generating Assets)
 - GRAP 103 Matlotlo a Lefa (Heritage Assets)
- Dintlafatso tsa Maemo a GRAP, tse phatlaladitsweng ke Lekgotla ka Hlakubele 2012.
- Ditokiso tse latetseng kamora dipoeletso tsa GRAP 100 Dikgwebo tse Rekisitsweng (Discontinued Operations) ka 2013.
- Ditokiso tse latetseng ha Maemo a GRAP a latelang a kena tshebetsong:
 - GRAP 105 Phetiso ya Mesebetsi Pakeng tsa Ditheo tse Tlasa Bolaodi bo Tshwanang (Transfers of Functions Between Entities Under Common Control)
 - GRAP 106 Phetiso ya Mesebetsi Pakeng tsa Ditheo tse Seng Tlasa Bolaodi bo Tshwanang (Transfers of Functions Between Entities Not Under Common Control)
 - GRAP 107 Dikgwebonyalano (Mergers)
- Ditokiso tsa Maemo a GRAP a *Thepa ya Matsete (Investment Property)* le *Thepa, Polante le Sesebediswa (Property, Plant and Equipment)* (2014) a phatlaladitsweng ka la 26 Motsheanong 2015.

Kopi e tshwauweng ya ditokiso tse entsweng ho GRAP 16 e le karolo ya ditokiso tsa Maemo a GRAP a *Thepa ya Matsete* le *Thepa, Polante le Sesebediswa* (2014) e a fumaneha webesaeteng.

Selelekela

Maemo a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso

Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo (Lekgotla) ho latela Molao wa Taolo ya Tjhelete ya Setjhaba, Molao wa 1 wa 1999, PFMA (Public Finance Management Act, Act No. 1 of 1999, PFMA), jwalo ka ha o lokisitswe, le laelwa ho hlahisa tshebetso ya tshupatlotlo e ananetsweng ka kakaretso e tsejwang ka hore ke Maemo a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso (GRAP).

Lekgotla le tlamehile ho hlahisa GRAP bakeng sa:

- (a) mafapha (ho kenyelletswa dikarolo tsa naha le porofentshe le mmuso);
- (b) ditheo tsa setjhaba;
- (c) ditheo tse hwebang (jwalo ka ha ho hlaloswa ho PFMA);
- (d) diinstitjushene tsa molaotheo;
- (e) bomasepala le makgotla, dikhomishene, dikhamphani, dikoporasi, matlole kapa ditheo tse ding tseo e leng tsa bomasepala le ho laolwa ke bona; le
- (f) Palamente le diketsamelao tsa diporofentshe.

Tsena tse ka hodimo ka kakaretso di bitswa "ditheo".

Lekgotla le dumelletse phethahatso ya Maemo a Matjhaba a Tlaleho ya Tjhelete (di-IFRS) (International Financial Reporting Standards) a phatlaladitsweng ke Lekgotla la Matjhaba la Maemo a Tshupatlotlo (International Accounting Standards Board) bakeng sa:

- (a) ditheo tsa bohle tse fihlellang ditekanyetso tse boletsweng ho Taelo ya 12 ka Kgetho ya Ditheo tsa Bohle ya Moralo o Tshwanetseng wa Tlaleho (Appropriate Reporting Framework); le
- (b) ditheo tse leng tsa dife kapa dife tsa ditheo tsena mme di laolwa ke tsona.

Dipehelo tsa tjhelete di lokela ho hlaloswa e le tse latelang Maemo a GRAP feela ha di latela le ditaelo tsohle tsa Maemo a GRAP a amehang le Ditlhakisetso (Interpretations) le ha e ka ba dife tse amehang tsa Maemo a GRAP.

Bofokodi bofe kapa bofe ba ho tshwaneleha ha Maemo kapa Ditlhakisetso tse boletsweng bo hlakiswa Maamong kapa Ditlhakisetso tseo tsa Maemo a GRAP.

Maemo a GRAP a Thepa ya Matsete a bontshitswe ditemaneng tsa .01 ho isa ho .106. Ditemana tsohle tse Maamong ana a GRAP di a lekana ka matla. Selelekeng sa sehlomathiso ka seng ho qoqwa ka maemo le matla a dihlomathiso. Maemo ana a lokela ho utlwisiswa ka moelelo wa morero wa ona, motheo wa ona bakeng sa diphetho haeba ho tshwaneleha, Selelekela sa Maemo a GRAP, Selelekela sa Ditlhakisetso tsa Maemo a GRAP le Moralo wa Tlhophiso le Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete (Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements).

Maemo a GRAP le Ditlhakisetso tsa Maemo a GRAP le ona a lokela ho balwa mmoho le ditaelo le ha e ka ba dife tse neuweng ke Lekgotla di laela diphumantsho tsa nakwana, ekasitana le melawana efe kapa efe e neuweng ke Letona la tsa Ditjhelete mabapi le matsatsi a qalang a Maemo a GRAP, a phatlaladitsweng Koranteng ya Mmuso (Government Gazette).

GRAP 16

Sesupo se ka etswa mona ho Maemo a GRAP a so kang a newa nakong ya ho phatlalatswa ha Maemo ana. Sena se etswa ho qoba ho tshwanela ho fetola Maemo a seng a neuwe ha Maemo a mang a phatlalatswa hamorao. Temana ya .11 ya Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetofo tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso (Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors) e nehelana ka motheo wa ho kgetha le ho phethahatsa dipholisi tsa tshupatlotlo ha ho se na tataiso e totobetseng.

Sepheo

- .01 Sepeho sa Maemo ana ke ho laela tshwaro ya tshupatlotlo bakeng sa thepa ya matsete le ditaelo tse amehang tsa tsebahatso.

Boholo bo Akaretswang

- .02 ***Setheo se hlophisetsang le ho tlaleha ka dipehelo tsa tjhelete tlasa mokgwa wa pokello wa tshupatlotlo se tla sebedisa Maemo ana ha se tlaleha ka tsa thepa ya matsete.***

- .03 Maemo ana a sebetse tlalehong ya thepa ya matsete ho kenyelletswa tekanyo pehelong ya tjhelete ya dikarolo tsa thepa ya matsete ya mohirisetswa e bolokilweng tlasa lisi e tlalehwang e le lisi ya thuso ya tjhelete le ho tekanyo ya dipehelo tsa tjhelete tsa thepa ya matsete ya mohirisi e nehuweng mohirisetswa tlasa lisi ya tshebetso. Maemo ana ha a sebetse ka dintlha se akarelleditsweng Maamong a GRAP a Dilisi, ho kenyelletswa:

- (a) tlhophiso ya dilisi e le dilisi tsa thuso ya tjhelete kapa dilisi tsa tshebetso;
- (b) kananelo ya lekeno la lisi la thepa ya matsete (bona Maemo a GRAP a Lekeno la Diphapanyetsano tse nang le Poello e Totobetseng);
- (c) tekanyo dipehelong tsa tjhelete tsa mohirisetswa ta dikarolo tsa thepa tse bolokilweng tlasa lisi e tlalehwa e le lisi ya tshebetso;
- (d) tekanyo dipehelong tsa tjhelete tsa mohirisi tsa matlotlo a hae a nete lising ya thuso ya tjhelete;
- (e) ho tlaleha tsa dithekisetsano tsa thekiso le kgirobotjha; le
- (f) tsebahatso ka dilisi tsa thuso ya tjhelete le dilisi tsa tshebetso.

- .04 Maemo ana ha a a tshwaneleha ho:

- (a) matlotlo a phelang a amanang le mosebetsi wa tsa bolempi (bona Maemo a GRAP a Tsa Bolempi) (Agriculture));
- (b) ditokelo tsa diminerale, disiu tsa diminerale tse kang oli, kgase ya tlhaho le mehlodi e jwalo e sa intjhafatseng; le
- (c) matlotlo a lefa (bona Maemo a GRAP a Matlotlo a Lefa (Heritage Assets)); le
- (d) kananelo ya mantlha le tekanyo ya mantlha ya thepa ya matsete e fumanweng ha ho fetiswa mesebetsi pakeng tsa ditheo tse tlasa bolaodi bo tshwanang (bona Maemo a GRAP a Phetiso ya Mesebetsi Pakeng tsa Ditheo tse Tlasa Bolaodi bo Tshwanang) kapa kgwebonyalano (bona Maemo a GRAP a Dikgwebonyalano).

Ditlhaloso

.05 *Mareo a latelang a sebediswa Maemong ana ka meelelo e boletsweng:*
Bokalo ba nnete (bakeng sa Maemo ana) ke bokalo boo ho bona letlotlo le ananelwang pehelong ya boemo ba tijelete.

Theko ke bokalo ba tijelete kapa sekatihelete se lefuweng kapa boleng bo kgotsofatsang ba tshepiso e nngwe e fuweng ho hapa letlotlo nakong ya ho hapuwa kapa ho hahwa ha lona.

Diphapanyetsano tse nang le poello e totobetseng ke diphapanyetsano tseo ho tsona setheo se itseng se amohelang matlotlo kapa ditshebeletso, kapa dikoloto tsa sona di hlakolwang, mme sona ebe ka ho otloloha se neha setheo se seng boleng bo batlang bo lekana (haholoholo ka mofuta wa tijelete, dithoto, ditshebeletso, kapa tshebediso ya matlotlo).

Boleng bo kgotsofatsang ke bokalo bo ka fuwang bakeng sa letlotlo, kapa bakeng sa ho lefa sekoloto, pakeng tsa ditho tse nang le tsebo, tse thahasellang phapanyetsanong ya ditho tse ikemetseng.

Thepa ya matsete ke thepa (naha kapa mohaho - kapa karolo ya mohaho - kapa ka bobedi) e tshwarweng (ke mong kapa ke mohirisetswa tlasa lisi ya thuso ya tijelete) ho fumantshwa rente kapa kqolo ya thuso ya motheo kapa bobedi, e seng bakeng sa:

- (a) *tshebediso tlhahisong kapa phepelong ya dithoto kapa ditshebeletso kapa bakeng sa bolaodi; kapa*
- (b) *thekiso nakong ya ditshebetso tsa tlwaelo.*

Diphapanyetsano tse se nang poello e totobetseng ke diphapanyetsano tseo e seng tse nang le poello e totobetseng. Phapanyetsanong e se nang poello e totobetseng, setheo se ka amohela boleng ho tswa ho setheo se seng ntle le ho nehelana ka ho otloloha ka boleng bo kang bo a lekana phapanyetsanong, kapa se ka neha setheo se seng boleng ntle le ho amohela ka ho otloloha boleng bo kang bo a lekana ho tswa ho setheo seo se seng.

Thepa e sebediswang ke mong'a yona ke thepa e behetsweng (ke mong'a yona kapa mohirisetswa tlasa lisi ya thuso ya tijelete) ho sebedisetswa tlhahiso kapa phepelo ya dithoto kapa ditshebeletso kapa bakeng sa bolaodi.

Mareo a hlalositsweng Maemong a mang a GRAP a sebediswa Maemong ana ka meelelo e tshwanang le e neuweng Maemong ao a mang.

Karolo ya thepa e ho mohirisetswa tlasa lisi ya tshebetso

.06 *Karolo ya thepa e tshwerweng ke mohirisetswa tlasa lisi ya tshebetso e ka hlophiswa le ho tlalehwa e le thepa ya matsete ha feela thepa ka ho le leng e neng e tla kgotsofatsa tlhaloso ya thepa ya matsete mme mohirisetswa a sebedisa mohlala wa boleng bo kgotsofatsang o hlalositsweng ditemaneng tsa .46 ho isa ho .70 bakeng sa letlotlo le ananetsweng. Kgetho ya tlhophiso e a fumaneha ka mokgwa wa thepa e nngwe le e*

nngwe ka sebele sa yona. Le ha ho le jwalo, hang ha kgetho ena ya tlhophiso e kgethilwe bakeng sa karolo e le nngwe ya thepa e jwalo e tshwerweng tlasa lisi ya tshebetso, thepa yohle e hlophisitsweng ka hore ke thepa ya matsete e tla tlalehwa ka ho sebedisa mohlala wa boleng bo kgotsofatsang. Ha kgetho ena ya tlhophiso e kgethilwe, karolo le ha e ka ba efe e hlophisitsweng jwalo e kenyelletswa ditsebahatsong tse laelwang ke ditemana tsa .90 ho isa ho .95.

- .07 Ditheo tse leng lekaleng la setjhaba di atisa ho rua palo e hodimo ya thepa. Ha ho tlwaelehile hore thepa hangata e sebedisetswe ho phaella dithoto kapa ditshebeletso ho latela mesebetsi eo setheo ka seng se ronngweng ho e phetha, ditheo tse itseng di e sebedisetsa ho fana ka mehlodi e eketsehileng ya lekeno, mohlala, ya rente, kapa ka boleng bo ka fumanwang ha thepa eo e ka rekiswa.
- .08 Thepa ya matsete e kenya naha le mehaho (kapa karolo ya mohaho), kapa bobedi, e tshwerweng bakeng sa keketseho ya thuso ya motheo kapa rente ho ba bang sebakeng sa:
- (a) ho sebedisetswa tlhahiso kapa phano ya dithoto kapa ditshebeletso kapa mabaka a taolo (a bitswang thepa e sebediswang ke mong'a yona mme e tlalehwa ho latela Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa); kapa
- (b) mabaka a thekiso tshebetsong e tlwaelehileng (e tlalehwang ho latela Maemo a GRAP a Direkiswa).
- .09 Ha se fumana hore na naha le mehaho (kapa karolo ya mohaho) e fihlella maemo a boletsweng temaneng ya .07, setheo se tadima:
- (a) Hore na se sebedisa naha le/kapa mehaho ho fana ka dithoto kapa ditshebeletso ho latela mesebetsi eo se ronngweng ho e phetha e boletsweng molaong kapa dibakeng tse ding tse jwalo. Molao kapa mekgwa e jwalo e ka kenyelletsa tekolobotjha ya Molao wa Motheo wa Riphaboliki ya Aforikaborwa le Melawana ya ona, molawana le ha e ka ba ofe o mong, wa naha le wa porofentshe le melawana ya yona e amehang, melawana ya lehae ya masepala, ditaello tsa letona kapa digeto tsa kabinete. Setheo se ka hloka ho tadima, ka mokgwa o tswellang, boleng ho feta sebopelo ha se lekola hore na naha le/kapa mehaho e sebedisetswa ho phetha mesebetsi eo setheo se ronngweng ho e phetha. Mohlala, setheo se ka hapa naha le/kapa mehaho eo sethathong e sebedisetswang ho fana ka dithoto kapa ditshebeletso ho latela mesebetsi ya sona ya thomo empa ho feteng ha nako se fetole tshebediso ya sona ya letlotlo hore e fihlelle tlhaloso ya thepa ya matsete.
- (b) Haeba naha le/kapa mehaho e sa sebedisetswe ho fana ka dithoto kapa ditshebeletso ho latela mesebetsi ya setheo ya thomo, hore na se sebedisa matlotlo a sona, hammoho le naha le/kapa mehaho, ho fana ka dithoto kapa ditshebeletso tse itseng. Dintlheng tsena, setheo se lokela ho lekola

sebopeho sa tefo e lefiswang, haholoholo hore na tefo eo ke ya tshebediso ya thepa, kapa ke tefo ya dithoto kapa ditshebeletso tseo se fanang ka tsona. Haeba tefo e lefiswang e amana le dithoto kapa ditshebeletso tseo ho fanwang ka tsona, thepa e sebedisetswa ho fana ka dithoto kapa ditshebeletso e seng bakeng sa rente.

- (c) Hore na se tshwere naha le/kapa mohaho bakeng tsa thekiso, ka thekiso kapa ho fetisa, tshebetsong e tlwaelehileng, mohl. setheo se atisang ho hapa le ho fetisa kapa ho rekisa naha ho bajalefa ba lenaneo la kabobotjha ya naha.

- .10 Haeba setheo se tshwere naha le/kapa mehaho (kapa karolo ya ona) dintlheng le ha e ka ba dife tse hlalositse ho (a) ho isa ho (c), Maemo ana ha a tshwaneleha mme Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa, Direkiswa kapa Maemo a mang a tshwanelehileng a lokela ho sebediswa.

Ho na le maemo a mmalwa ao ho ona ditheo di ka tshwarang thepa ho una molemo wa rente le bakeng sa keketso ya thuso ya motheo. Mohlala, setheo se ka thehelwa ho tsamaisa photefoliyo ya thepa ya masepala hore se fumane menyetla ya kgwebo. Maamong ana, thepa e tshwerweng ke setheo, e seng thepa e tshwaretsweng ho rekiswa ka moelelo o tlwaelehileng wa ditshebetso, e kgotsofatsa tlhaloso ya thepa ya matsete. Ditheo tse ding le tsona di ka tshwara thepa bakeng sa rente kapa keketso ya thuso ya motheo le ho sebedisa tjhelete e hlahisitse ho thusa mesebetsi (kapa ditshebeletso) e meng ya tsona ka tjhelete. Mohlala, setheo se ka ba le mohaho bakeng sa ho o hirisetsa ditho tsa ka ntle tlasa mabaka a kgwebo, e seng ho hlahisa kapa ho fana ka dithoto kapa ditshebeletso. Thepa ena hape e tla kgotsofatsa tlhaloso ya thepa ya matsete.

Thepa ya Matsete

- .11 Thepa ya matsete e tshwarelwa ho fumana tjhelete ya rente kapa bakeng sa keketso ya thuso ya motheo kapa bobedi. Ka lebaka leo, thepa ya matsete e hlahisa phallo ya lekeno, hangata e sa itshetleha ka matlotlo a mang a tshwerweng ke setheo. Sena fapanya thepa ya matsete le naha e nngwe kapa mehaho e laolwang ke ditheo tse ding, ho kenyelletswa thepa e sebediswang ke mong'a yona. Tlhahiso kapa phephelo ya dithoto kapa ditshebeletso (kapa tshebediso ya thepa bakeng sa taolo) le yona e ka hlahisa lekeno. Mohlala, ditheo di ka sebedisa mohaho ho fana ka dithoto kapa ditshebeletso ho baamohedi, ha tsona di amohela tefo ya puseletso ya ditshenyehelo e phethahetseng kapa karolo ya yona. Le ha ho le jwalo, mohaho o tshwaretse ho thusa ka tlhahiso ya dithoto kapa ditshebeletso mme lekeno le amanngwa e seng feela le mohaho, empa le matlotlo a mang a sebedisetswang tshebetsong ya tlhahiso kapa phephelo. Maemo a GRAP a *Thepa, Polante le Sesebediswa (Property, Plant and Equipment)* a sebetsa ho thepa e sebediswang ke mong'a yona.

- .12 Ha ho lekolwa hore na thepa ke thepa ya matsete kapa thepa, polante le sesebediswa, ha ho kgathalehe hore ke lekeno le lekae le hlahiswang ka

mosebetsi oo, se bohlokwa ke hore hobaneng mosebetsi oo o etswa. Haeba setheo se fumana feela lekeno le tswang ho tshebediso ya thepa, maamong ao ho ka tshwaneleha ho hlophisa thepa ka hore ke thepa ya matsete. Le ha ho le iwalo, haeba setheo se fumana lekeno ka hobane ho fana ka dibaka tse iwalo ke karolo ya mosebetsi ya thomo, kapa hobane se fana ka dithoto kapa ditshebeletso se sebedisa bobedi thepa le matlotlo a mang a sona, maamong ao ho ka tshwaneleha ho hlophisa thepa ka hore ke thepa, polante le sesebediswa.

- .13 Ditlhophiso tse ding tsa taolo di ka mokgwa o ka etsang hore setheo se laole letlotlo leo ka molao e leng latlotlo la setheo se seng. Mohlala, setheo se ka laola sehlopha sa mehaho eo ka molao e leng letlotlo la setheo se seng. Maamong ao, ha ho buuwa ka thepa e sebediswang ke mong'a yona ho bolelwa thepa e sebediswang ke setheo se tlalehang thepa dipehelong tsa yona tsa tjelete.
- .14 Tse latelang ke mehlala ya thepa ya matsete:
- (a) naha e boloketsweng keketseho ya thuso ya motheo ya nako e telele e seng thekiso, mohl. ka thekiso kapa phetiso, tshebedisong e tlwaelehileng ya mosebetsi. Mohlala, naha e tshwerweng ke sepetlele bakeng sa keketseho ya thuso ya motheo, e ka rekiswang nakong ya menyetla kamoso;
 - (b) Naha e tshwaretsweng tshebediso ya kamoso eo nakong ya jwale e sa tiiswang. Naha e tshwaretsweng tshebediso ya kamoso ha:
 - (i) Setheo se so tiise hore se tla sebedisa naha eo e le thepa e sebediswang ke mong'a yona.
 - (ii) Setheo se sa tshwara naha bakeng sa thekiso tshebedisong e tlwaelehileng ya mosebetsi.
 - (iii) Setheo se so nke geto ya hore se tshwere naha bakeng sa merero ya maano iwalo ka ha ho hlalositswe temaneng ya .18(c).
 - (c) Mohaho oo e leng wa setheo (kapa o bolokilweng ke setheo tlasa lisi ya thuso ya tjelete) mme e hirisitswe ka lisi e le nngwe kapa ho feta e le nngwe ka mokgwa wa kgwebo. Mohlala, khamphani ya tsamaiso ya thepa e ka ba le mohaho oo e o hirisetsang ditho tsa ka ntle ka mokgwa wa kgwebo.
 - (d) Thepa eo e leng ya setheo mme e hirisitswe ka rente e ka tlase ho ya marakeng. Mohlala, masepala a ka ba le mohaho wa diofisi oo o o hirisetsang ditho tsa ka ntle ka rente e ka tlase ho ya marakeng ho kgothaletsa ntjhafatso ya toropo.
 - (e) Thepa e ntseng e hahuwa kapa e ntseng e ntshetswa pele bakeng sa tshebediso ya kamoso e le thepa ya matsete.
- .15 Boteng ba lisi ka bobona ha bo bolele hore thepa ke thepa ya matsete. Setheo hape se ka hrisa thepa e hlophiswang ka hore ke thepa, polante le

sesebediswa. Le ha ho le jwalo, thepa e hiriseditsweng setheo se seng tlasa lisi ya thuso ya tjelele ha se thepa ya matsete (bona Maemo a GRAP a Dilisi).

.16

Rente e fumanwang ha e a tlameha ho ba ya mabaka a kgwebo kapa e kgemang le maraka bakeng sa thepa e tla hlophiswa ka hore ke thepa ya matsete. Ditheo di ka ba le thepa eo di e tshwaretseng feela mabaka a ho e hirisetsa ditho tsa ka ntle, empa e le eo bakeng sa yona di sa kgoneng ho lefisa rente ya kgwebo kapa e kgemang le maraka ka lebaka la diqeto tse tobileng tsa pholisi, mohlala, ho kgothaletsa kgolo le ntshetsopele dibakeng tse boletsweng, kapa ka lebaka la hobane maemo a moruo a renang ha a dumelle ho lefisa rente e jwalo.

.17

Tse latelang ke mehlala ya matlotlo ao e seng thepa ya matsete mme a akaretswa ke Maemo a GRAP a Direkiswa kapa Dikonteraka tsa Kaho:

- (a) Thepa e tshwaretsweng thekiso, ka ho rekiswa kapa ka phetiso, tshehetsong e tlwaelehileng ya mosebetsi (bona Maemo a GRAP a Direkiswa). Mohlala, naha e tshwarweng ke bomasepala bakeng sa ho fetisetswa ho majalefa a sekema sa bodulo, kapa setoko sa bodulo se tshwerweng ke Lefapha la Bodulo seo lefapha le se rekisang tshehetsong e tlwaelehileng ya mosebetsi wa lona ka lebaka la dipalopalo tsa sebaka tse fetohileng.
- (b) Thepa e hahuwang kapa e ntshetswang pele bakeng sa ditho tsa boraro. Mohlala, masepala a ka ntshetsa pele kapa a haha matlo bakeng sa Lefapha la Bodulo hore a nehwe batho e le karolo ya sekema sa bodulo sa Lefapha (bona Maemo a GRAP a *Dikonteraka tsa Kaho*).

.18

Tse latelang ke mehlala ya matlotlo ao e seng thepa ya matsete mme a akaretswa ke Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa:

- (a) Thepa e sebediswang ke mong'a yona (bona Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa), ho kenyelletswa (hara tse ding):
 - (i) thepa e tshwaretsweng tshebediso ya kamoso e le thepa e sebediswang ke mong'a yona;
 - (ii) thepa e tshwaretsweng ntshetsopele ya kamoso le tshebediso e latelang e le thepa e sebediswang ke mong'a yona;
 - (iii) thepa e sebediswang ke basebeletsi e kang bodulo ba sesole, basebeletsi ba baofisiri kapa ba jwalo ba hlokwang e le karolo ya mosebetsi wa bona hore ba dule sebakeng se boletsweng (ho sa kgathalehe hore basebeletsi ba lefa rente ka sekgahla sa maraka kapa tje); le
 - (iv) thepa e sebediswang ke mong'a yona e emetseng ho rekiswa.
- (b) Thepa e tshwaretsweng ho fana ka dithoto le ditshebeletso le hape ho hlahisa lekeno. Thepa ena ka tlwaelo e sebediswa ke ditheo ho phethahatsa

mosebetsi wa tsona wa thomo wa ho fana ka dithoto le/kapa ditshebeletso e seng bakeng sa ho fumana rente kapa keketseho ya thuso ya motheo. Lekenno la rente le hlahiswang le atisa ho ba la tshohanyetso ha ho shejwa merero eo thepa e tshwaretsweng yona. Mehlala ya thepa ena e kenyelletsa:

- (i) Bodulo: Setheo se ka tshwara setoko se seholo sa bodulo se sebedisetswang ho fana ka bodulo ho malapa a lekenno le tlase, kapa ho fana ka bodulo ho baahi ka tefo e tlase ba le dibakeng tse haufi le moo ba sebetsang teng. Moo phumantsho ya bodulo e leng karolo ya thomo ya setheo, thepa e tshwarelwa ho phethahatsa thomo ya sona ya ho fana ka ditshebeletso tsa bodulo e seng ho hlahisa lekenno la rente.
- (ii) Dibaka tsa boikwetliso, dipapadi kapa tse jwalo: Ditheo tse itseng di tsamaisa dibaka tsa boikwetliso tse kang dirisoto, dibaka tsa dikampo le boemelo ba makoloi a bodulo); dibaka tsa dipapadi tse kang ditediyamo, dirapa tsa kolofo, ditselana tsa ho matha, le dirapa tsa tenese; le dibaka tse jwalo tse kang diholo tsa setjhaba, ho latela mesebetsi e tobileng ya thomo ya ditheo. Ditheo di fumana tefo bakeng sa tshebediso ya dibaka tsa tsona. Dibaka tsena di tshwaretswa ho sebediswa ke ditheo ho fana ka ditshebeletso tse boletsweng ho baahi e seng ho hlahisa lekenno la rente. Ka ha dibaka tsena di sebediswa ke baahi e le karolo ya mosebetsi wa tsona wa thomo, ditefo le ha e ka ba dife tse fumanwang ke tlhapiso bakeng sa ditshebeletso tse fuweng. Le ha ho le jwalo, setheo se lokela ho tadima temana ya .23 ho lekola hore na se sebetsa feela jwalo ka motsetedi ya sa etseng letho ho thepa eo; ha ho le jwalo, e tla hlophiswa ka hore ke thepa ya matsete.
- (c) Thepa e tshwaretsweng merero ya maano e tla tlalehwa ho latela Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa. Le hoja nakong ya jwale e sa sebediswe jwalo ka thepa, polante le sesebediswa, naha le/kapa mehaho e tshwaretsweng merero ya maano ke thepa e ka sebedisetswang tlhahiso kapa phepelo ya dithoto kapa ditshebeletso kapa bakeng sa mabaka a taolo kamoso ka lebaka la melao, dipholisi, diqeto kapa meralo e itseng e nkuweng ke setheo. Thepa e jwalo e ka hlahisa lekenno la rente nakong ya jwale, kapa ya se etse jwalo. Mohlala, naha e tshwerweng ke masepala eo ha jwale e sa sebedisweng, empa e bapile le sebaka se holang sa torotswana. Ho latela meralo ya dibaka ya masepala, naha ena e ka sebedisetswa ntshetsopele ya bodulo, kapa e ka sebedisetswa ho hodisa marangrang a jwale. Le hoja qeto e tiileng e so nkuwe ke setheo ya tshebediso ya naha eno, ha ho shejwa meralo ya jwalo e teng, naha ena e ka sebedisetswa ho phetha thomo ya sona. Ha thepa e hlophisitswe ka hore e tshwaretswa merero ya maano, tshebahatso e tobileng ya mefuta ya thepa e hlophisitsweng jwalo e a hlokeha (bona temana ya .91(c)).

- .19 Ditheo tse ding di tshwara thepa ho fana ka dithoto le ditshebeletso e seng ho fumana rente kapa keketseho ya thuso ya motheo. Maamong a jwalo thepa e ke ke ya kgotsofatsa tlhaloso ya thepa ya matsete ka ha morero o moholo ke phepelo ya dithoto le ditshebeletso. Maemo ana a tshwanelehile haeba morero o moholo le tshebediso ya sehlooho ya thepa e le ho fumana rente kapa keketseho ya thuso ya motheo. Mohlala, ha setheo se na le mohaho,

haholoholo o sebedisetswang ho fana ka bodulo ba kahisano empa se rentisa mokato wa mohaho bakeng sa mabenkele, dibanka ditho tse ding tsa ka ntse, mohaho o lokela ho tlalehwa ka hore ke thepa, polante le sesebediswa ka ha morero wa ona o moholo le tshebediso e kgolo ke ho fana ka ditshebeletso tsa kahisano. Hona ho lokela ho ba tjena ho sa kgathalehe hore rente e fumanwang ho tswa ho mokato o le mong wa mohaho e ngata ha e bapiswa le rente e fumanwang ho tswa ho karolo e setseng ya mohaho.

- .20 Maamong a itseng, ditheo di tshwara thepa e itseng e kenyelletsang karolo e tshwaretsweng ho fumana rente kapa keketseho ya thuso ya motheo e seng ho fana ka dithoto kapa ditshebeletso mme karolo e nngwe e tshwaretse ho sebediswa tlhahisong kapa phepelong ya dithoto kapa ditshebeletso kapa bakeng sa taolo. Mohlala, sepetlele kapa yunivesithi e ka ba le mohaho, karolo ya ona e sebedisetswa merero ya taolo, mme karolo e nngwe e hirisetswa bodulo bakeng sa ho fumantshwa lekeno la kgwebo. Haeba dikarolo tsena di ka rekiswa ka ho arohana (kapa tsa hiriswa ka ho arohana tlasa lisi ya thuso ya tjhelete), setheo se tlaleha tsa dikarolo ka ho arohana. Haeba dikarolo di ke ke tsa rekiswa ka ho arohana, thepa ke thepa ya matsete feela ha karolo e nyenyane haholo e tshwaretse ho sebediswa tlhahisong kapa phepelong ya dithoto kapa ditshebeletso kapa bakeng sa taolo.
- .21 Maamong a mang, setheo se fana ka ditshebeletso tsa tshehetso ho ba ka hare ho thepa e tshwerweng ke setheo. Setheo se nka thepa e jwalo jwalo ka thepa ya matsete haeba ditshebeletso di le nyane tlhophisong ka kakaretso. Mohlala o ka ba moo setheo se nang le mohaho wa diofisi o tshwaretsweng feela merero ya lekeno la rente mme o hiriswa bakeng sa ho fumantshwa lekeno la kgwebo le fo fana ka ditshebeletso tsa tshireletso le tlhokomelo ho bahirisetswa ba sebedisang mohaho.
- .22 Maamong a mang, ditshebeletso tse fuwang di nyane. Mohlala, setheo se ka ba le hosetele. Ditshebeletso tse fuwang bahahi ke karolo e nyane feela ya tlhophiso ka kakaretso. Ka lebaka leo, hosetele e tsamaiswang ke mong'a yona ke thepa e sebediswang ke mong'a yona, e seng thepa ya matsete hobane morero o moholo le tshebediso e kgolo ya thepa ke ho fana ka ditshebeletso ho bahahi.
- .23 Ho ka ba boima ho fumana hore na ditshebeletso tsa tshehetso di nyane hoo thepa e sa tshwanelehang hore e ka nkwa e le thepa ya matsete. Mohlala, ditheo tse nang le ditadiyamo kapa dibaka tse ding tsa dipapadi di atisa ho fetisetsa boikarabelo bo itseng ho ditho tsa boraro tlasa tumellano ya tsamaiso. Dipehelo tsa dikonteraka tse jwalo di fapana haholo. Ka hlokoeng la pele, boemo ba setheo, bonneteng, e ka ba ba motsetedi ya sa etseng letho thepeng. Ka ho le leng, setheo ho ka etsahala se fetiseditse ho setheo se seng phethahatso ya sebele ya mesebetsi ya letsatsi ka leng mme se sala le maemo a diphetophetoho tsa mothamo kapa boleng ba ditshebeletso tse fuwang le ho phallo ya tjhelete e hlahiswang ke ho tsamaisa ditadiyamo le dibaka tsa dipapadi.

- .24 Kahlolo e a hlokeha ho fumana hore na thepa e tshwanelehileng ho bitswa thepa ya matsete. Setheo se ka ntshetsa pele ditekanyetso hore se tle se sebedise kahlolo ka mokgwa o sa fetoheng ho latela tlhaloso ya thepa ya matsete le ka tataiso e amehang e ditemaneng tsa .07 ho isa ho .18. Temana ya .91(c) e laela setheo hore se tsebahatse ditekanyetso tsena ha tlhophiso e le boima.
- .25 Maamong a mang, setheo se na le thepa e hiriseditsweng le ho sebediswa ke setheo se laolang setheo kapa setheo se seng se laolwang. Thepa ha e a tshwaneleha ho bitswa thepa ya matsete dipehelong tse kopaneng tsa tjelele, hobane thepa ke e sebediswang ke mong'a yona ha ho sebediswa tjebo ya setheo sa moruo ka kakaretso. Le ha ho le jwalo, ka tjebo ya setheo se letlotlo e leng la sona, thepa ke thepa ya matsete haeba e kgotsofatsa tlhaloso (bona temana ya .05). Ka lebaka leo, mohirisi o nka thepa e le thepa ya matsete dipehelo tsa hae tsa bonngwe tsa tjelele. Maemo ana a ka hlaha moo mmuso o thehang setheo sa tsamaiso ya thepa ho tsamaisa karolo ya mehaho ya mmuso hore mmuso o fumane tjelele. Mehaho ka hoo e hiriseditswa ditheo tse ding, tse ka kenyelletsang ditheo tsa mmuso. Dipehelong tsa tjelele tsa setheo sa tsamaiso ya thepa, thepa e tla tlalehwa jwalo ka thepa ya matsete. Le ha ho le jwalo, dipehelong tse kopaneng tsa tjelele tsa mmuso, thepa le ha e ka ba efe e hiriseditsweng ditheo tse ding tsa mmuso e tla tlalehwa jwalo ka thepa, polante le sesebediswa ho latela Maemo a GRAP a *Thepa, Polante le Sesebediswa*.

Kananelo

- .26 ***Thepa ya matsete e tla ananelwa jwalo ka letlotlo ha feela,***
- (a) ***ho kgonahala hore menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e amahanngwang le thepa ya matsete e tla phallela ho setheo; mme***
 - (b) ***theko kapa boleng bo kgotsofatsang ba thepa ya matsete bo ka lekanngwa ka tshepo.***
- .27 Ha se fumana hore na letlotlo le kgotsofatsa tekanyetso ya pele ya kananelo, setheo se hloka ho lekola boholo ba tiiso bo amanngwang le phallo ya menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng ka motheo wa bopaki bo fumanehang nakong ya kananelo ya mantlha. Boteng ba tiiso e kgotsofatsang ya hore menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e tla phallela ho setheo bo hloka tiiso ya hore setheo se tla amohela moputso o tsamayang le letlotlo mme se tla tswela pele ka dikotsi tse amehang. Tiiso ena ka tlwaelo e fumaneha feela ha dikotsi le meputso e fetetse ho setheo. Pele hona ho etsahala, phapanyetsano ya ho hapa letlotlo ka tlwaelo e ka hlakolwa ntle le kotlo e matla mme, ka hoo, letlotlo ha le ananelwe.

- .28 Tekanyetso ya bobedi ya kananelo ka tlwaelo e kgotsofatswa habonolo hobane phapanyetsano e nang le poello e totobetseng e bontshang theko ya letlotlo e bontsha le ditjeho tsa lona. Jwale ka ha ho boletswe temaneng ya .33 ya Maemo, tlasa maemo a itseng thepa ya matsete e ka hapuwa ka phapanyetsano e se nang poello e totobetseng. Maamong a jwalo, theko ke boleng bo kgotsofatsang ba thepa ya matsete ka letsatsi la kgapo.
- .29 Setheo se hlahloba tlasa ntlhatheo ena ya kananelo ditheko tsohle tsa thepa ya matsete nakong eo di hlahang. Ditheko tsena di kenyelletsa ditheko tse bileng teng qalong tsa ho hapa thepa ya matsete le ditjeho tse bileng teng hamorao ho eketsa, ho ntjhafatsa karolo ya, kapa ho ntlafatsa thepa.
- .30 Tlasa ntlhatheo ya kananelo e temaneng ya .26, bokalong ba nnete ba thepa ya matsete, setheo ha se ananele ditjeho tsa ho ntjhafatsa thepa e jwalo ha letsatsi le letsatsi. Bakeng sa hoo, ditjeho tsena di ananelwa ho masalla kapa kgaello ka mokgwa oo e hlahileng ka ona. Ditjeho tsa letsatsi ka leng tsa ho ntjhafatsa haholoholo ke ditjeho tsa basebeletsi le tsa thepa e felang ha e sebediswa, mme di ka kenyelletsa theko ya dikarolo tse nyenyane. Morero wa ditjeho tsena o atisa ho hlaloswa ka hore ke 'tokiso le tlhokomelo' ya thepa.
- .31 Dikarolo tsa thepa ya matsete ho ka etsahala di hapuwe ka ntjhafatso, ke hore, ho nkelwa sebaka ke tse ding. Mohlala, mabota a ka hare e ka ba a matjha sebakeng sa a mantlha. Tlasa ntlhatheo ya kananelo, ho bokalo ba nnete ba thepa ya matsete, setheo se ananela theko ya ho ntjhafatsa karolo ya letlotlo la jwale la thepa ya matsete nakong eo theko e hlahang haeba ditekanyetso tsa kananelo di fihlellwa. Bokalo ba nnete ba dikarolo tseo tse ntjhafatswang bo ananelwa ho latela diphumantsho tsa ho hula kananelo tsa Maemo ana.

Tekanyo ka nako ya kananelo

- .32 ***Thepa ya Matsete e tla lekanngwa la mantlha ka theko ya yona (ditjeho tsa phapanyetsano di tla kenyelletswa tekanyong ena ya mantlha.***
- .33 ***Ha thepa ya matsete e hapuwa ka thekisetso e se nang poello e totobetseng, theko ya yona e tla lekanngwa ka boleng ba lona bo kgotsofatsang ba letsatsi la kgapo.***
- .34 Theko ya thepa ya matsete e rekuwang ke theko ya yona ditjeho le ha e ka ba dife tse amanngwang ka ho otloloha. Ditjeho tse amanngwang ka ho otloloha di kenyelletsa, mohlala, ditefo tsa tsebo bakeng sa ditshebetso tsa molao, makgetho a phetiso ya thepa le ditjeho tse ding tsa phapanyetsano.
- .35 Theko ya thepa ya matsete ha e nyollwe ke:
- (a) ditjeho tsa ho qala kgwebo (ntle le ha di hlokeha ho fihlisa thepa boemong bo hlokehang hore e kgone ho sebetsa ka moo ho rerilwang ke botsamaisi);

- (b) ditahlehelo tsa tshebetso tse hlahileng pele thepa ya matsete e fihla boemong bo rerilweng ba ho sebediswa; kapa
- (c) ditjhelete tse sa tlwaelehang tsa thepa e senyehileng, mehlodi ya basebeletsi le e meng e bileng teng kahong le ntshetsopeleng ya thepa.
- .36 Haeba tefo ya thepa ya matsete e tjetjhiswa, theko ya yona ke theko e lekanang le ha e lefella ka kheshe. Phapang pakeng tsa bokalo bona le ditefo tsohle e ananelwa e le tshenyehelo ya tswala nakong ya mokitlane.
- .37 Thepa ya matsete e ka hapuwa ka phapanyetsano e se nang poello e totobetseng. Mohlala, setheo se ka fetisetsa mohaho ho setheo se seng, ntle le tefo, mme sena sa bobedi e be se hirisa mohaho oo bakeng sa ho fumana tefo ya rente ya maraka. Thepa ya matsete hape e ka hapuwa ka thekisetano e se nang poello e totobetseng ka tshebediso ya matla a ho amoha/hlotha. Maamong ana, theko ya thepa ke boleng ba yona bo kgotsofatsang ka letsatsi leo e hapilweng ka lona.
- .38 Ha setheo qalong se ananela thepa ya sona ya matsete ka boleng bo kgotsofatsang ho latela temana ya .33, boleng bo kgotsofatsang ke theko ya thepa. Setheo se ka nka qeto, kamora kananelo ya mantlha, ya ho sebedisa mohlala wa boleng bo kgotsofatsang (ditemana tsa .46 ho isa ho .70) kapa mohlala wa theko (temana ya .71).
- .39 ***Theko ya mantlha ya karolo ya thepa e tswerweng tlasa lisi mme e hlophisitswe e le thepa ya matsete e tla laelwa bakeng sa lisi ya thuso ya tjhelete ke temana ya .26 ya Maemo a GRAP a Dilisi, ke hore, letlotlo le tla ananelwa ka se ka tlase pakeng tsa boleng bo kgotsofatsang ba thepa le boleng ba jwale ba ditefo tsa bonyane tsa lisi. Bokalo bo lekanang bo tla ananelwa e le mokitlane ho latela temana yona eo.***
- .40 Phoremiamo le ha e ka ba efe e lefilweng bakeng sa lisi e nkwa e le karolo ya ditefo tsa lisi tsa bonyang bakeng sa morero ona, mme ka hoo e kenyelletswa thekong ya letlotlo, empa ha e kenyelletswa ho mokitlane. Haeba karolo ya thepa e tshwerweng tlasa lisi e hlophiswa e le thepa ya matsete, letlotlo le tlalehwang ka boleng bo kgotsofatsang ke karolo eo e seng thepa eo e leng karolo ya bohlokwa ya letlotlo. Tataiso ya ho fumana boleng bo kgotsofatsang ba karolo ya thepa e hlaloswa bakeng sa mohlala wa boleng bo kgotsofatsang ditemaneng tsa .46 ho isa ho .65. Tataiso eo hape e tshwanelehileng ho fumana boleng bo kgotsofatsang ha boleng boo bo sebediswa ka theko bakeng sa kananelo ya mantlha.
- .41 Thepa e le nngwe ya matsete kapa ho feta e le nngwe e ka hapuwa phapanyetsanong ka letlotlo kapa matlotlo ao e seng a tjhelete, kapa motswako wa matlotlo a tjhelete le ao e seng a tjhelete. Ditaba tse latelang di bua feela ka phapanyetsano ya letlotlo le le leng leo e seng la tjhelete ka le leng, empa di sebetsa le ho diphapanyetsano tsohle tse hlalositsweng polelong e sa tswa feta.
- .42 Boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo leo bakeng sa ona diphapanyetsano tse ka

bapiswang tsa maraka di leng siyo bo lekanngwa ka tshepo ha (a) diphetophetoho tsa bonamo ba ditekanyo tsa boleng bo kgotsofatsang tse amohelhang bo se boholo bakeng sa letlotlo leo kapa (b) kgonahalo ya ditekanyo tse fapaneng kakaretso ya bonamo boo e ka lekolwa le ho sebediswa ka ho kgotsofatsa ha ho lekanngwa boleng bo kgotsofatsang. Haeba setheo se kgona ho fumana ka tshepo boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo le amohetsweng kapa letlotlo le tetsweng, ka mokgwa oo boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo le tetsweng bo sebediswa ho lekanya theko ntle le ha boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo le amohetsweng ho totobetse hore bo a bonahala.

Tekanyo kamora kananelo

Leano la Tshupatlotlo

- .43** *Ntle le ho se bontshitsweng temaneng ya .47, le bakeng sa leano la sona la tshupatlotlo, setheo se tla kgetha mohlala wa boleng bo kgotsofatsang o ditemaneng tsa .46 ho isa ho .70 kapa mohlala wa theko o temaneng ya .71 mme se tla sebedisa leano le thepeng yohle ya sona ya matsete.*
- .44** Maemo a GRAP a *Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetoho tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoiso* a bolela hore phetoho ya boikgethelo ya leano la tshupatlotlo e tla etswa feela haeba sephetho sa phetoho e le dipehelo tsa tjhelete tse fanang ka lesedi la tshepo le le tshwanelehileng ho feta ka phello ya diphapanyetsano, diketsahalo tse ding kapa maemo a setheo a boemo ba tjhelete, tshebediso ya tjhelete kapa phallo ya tjhelete. Ha ho atise ho etsahala hore phello ya phetoho ya mohlala ho tlohaho wa boleng bo kgotsofatsang ho ya ho wa theko e be tlaleho e tshwanelehileng ho feta.
- .45** Setheo se a kgothaletswa, empa ha se laelwe, ho fumana boleng bo kgotsofatsang ba thepa ya matsete ka motheo wa tekanyo ya mohlalobi wa tekanyo ya nang le mangolo a tsebo a ananetsweng le a tshwanelehileng mme hape a na le boitsebelo ba moraorao ba tulo le mokgahlelo wa thepa ya matsete e lekanngwang. Setsebihadi se seng se nang le bokgoni bo hlokehang ba ho phetha tshekatsheko ho latela ditlhoko tsa Maemo a GRAP a tshwanetseng le sona se ka sebediswa. Molekanyi wa boleng kapa setsebihadi se seng se ka hirwa ke setheo.

Mohlala wa boleng bo kgotsofatsang

- .46** *Kamora kananelo ya mantlha, setheo se kgethan mohlala wa boleng bo kgotsofatsang se tla lekanya thepa yohle ya sona ya matsete ka boleng bo kgotsofatsang, ntle le mabakeng a hlahositsewang temaneng ya .66.*
- .47** *Ha karolo ya thepa e tshwerweng ke mohirisetswa tlasa lisi ya tshebetso e hlophisitswe e le thepa ya matsete tlasa temana ya .06, temana ya .43 ha e ikgethelwe; mohlala wa boleng bo kgotsofatsang o a sebediswa.*

- .48 Kuno kapa tahlehelo e hlahang ho phetoho ya boleng bo kgotsofatsang ba thepa ya matsete e tla kenyelletswa ho masalla kapa kgaello bakeng sa nako eo e hlahang ho yona.**
- .49 Boleng bo kgotsofatsang ba thepa ya matsete ke theko eo thepa e ka ananngwang ka yona pakeng tsa ditho tse nang le tsebo, tse thahasellang phapanyetsanong ya ditho tse ikemetseng (bona temana ya .05). Boleng bo kgotsofatsang ka ho totobala ha bo kenyelletse theko e lekantsweng e phahamisitsweng kapa e theotsweng ka lebaka la dipehelo kapa maemo a ikgethang a kang thuso ya tjhelete e sa tlwaelehang, ditlhophiso tsa theko le kgirobotjha, dikakanyo kapa menyetla e kgotsofatsang e ikgethang e newang ke mang kapa mang ya amanngwang le thekiso.
- .50 Setheo se fumana boleng bo kgotsofatsang ntle le ho tlosa letho bakeng sa ditjeho tsa phapanyetsano tseo se ka bang le tsona thekisong kapa mokgweng o mong wa thekiso.
- .51 Boleng bo kgotsofatsang ba thepa ya matsete bo tla bontsha maemo a maraka ka letsatsi la tlaleho.**
- .52 Boleng bo kgotsofatsang bo laolwa ke nako ka letsatsi le hlophisitsweng. Ka hobane maemo a maraka a ka fetoha, bokalo bo tlalehileng e le boleng bo kgotsofatsang bo ka ba bo fosahetseng kapa bo sa tshwanelehang haeba bo lekantswe ho tloha ka nako e nngwe. Tlhaloso ya boleng bo kgotsofatsang le yona fetoha kananyo ya nako eo ya konteraka ya thekiso ntle le phetophetoho ya theko e ka etswang pakeng tsa ditho tse ikemetseng tse nang le tsebo, tse thahasellang haeba kananyo le sephetho di sa etsahale ka nako e le nngwe.
- .53 Boleng bo kgotsofatsang ba thepa ya matsete bo bontsha, hara tse ding, lekeno la rente ho tswa ho dilisi tsa jwale le dikakanyo tse utlwahalang tse ka tshehetswang tse emelang se neng se tla nahanwa ke ditho tse nang le tsebo tse thahasellang ka lekeno la rente le tswang ho dilisi tsa kamoso ha ho shejwa maemo a jwale. Ka mokgwa o tshwanang, bo bontsha hape le phallo e tswang ya tjhelete (ho kenyelletswa le ditefo tsa rente le phallo e nngwe e tswang)e ka lebellwang mabapi le thepa. E nngwe ya phallo ena e tswang e bontshwa bokgoning ha e nngwe e amana le phallo e tswang e sa ananelweng dipehelong tsa tjhelete ho fihlela hamorao (mohl. ditefo tsa nako e boletsweng e kang rente e sa tiiswang).
- .54 Temana ya .39 e bolela motheo wa kananelo ya mantlha ya theko ya karolo thepeng e hirilweng. Temana ya .46 e laela hore karolo e thepeng e hirilweng e lekanngwe botjha, ha ho hlokeha, ho ba boleng bo kgotsofatsang. Lising eo ho rerisanweng ka yona hore e be ka sekgahla sa maraka, boleng bo kgotsofatsang ba karolo thepeng e hirilweng nakong ha ho hapuwa, e le ya nete ya ditefo tsohle tse lebelletsweng tsa kgiro (ho kenyelletswa tse amanang le mekitlane e ananetsweng), bo lokela ho ba letho (zero). Boleng bona bo kgotsofatsang ha bo fetoha ho sa kgathallehe hore na, tlasa mabaka a tlaleho, letlotlo le hirilweng le mokitlane di ananelwa ka boleng bo kgotsofatsang kapa ka boleng ba jwale ba ditefo tsa bonyane tsa lisi, ho latela temana ya .26 ya

Maemo a GRAP a Dilisi. Ka hoo, tekanyobotjha ya letlotlo le hirilweng ho tloha ho theko ho latela temana ya .39 ho ya ho boleng bo kgotsofatsang ho latela temana ya .46 ha e a tshwanela ho hlahisa kuno kapa tahlehelo le ha e ka ba efe ya mantlha, ntle le ha boleng bo kgotsofatsang bo lekanngwa ka dinako tse fapaneng. Hona ho ka etsahala ha kgetho ya ho sebedisa boleng bo kgotsofatsang e etswa kamora kananelo ya mantlha.

- .55 Tlhaloso ya boleng bo kgotsofatsang e bolela "ditho tse nang le tsebo, tse thahasellang". Kutlwisisong ena, "tse nang le tsebo" e boleng hore bobedi moreki ya thahasellang le morekisi ya thahasellang bo na le tsebo e kgotsofatsang ka sebopeho le ditshobotsi tsa thepa ya matsete, tshebediso ya yona ya nnete le e ka bang teng, le maemo a maraka ka letsatsi la tlaleho. Moreki ya thahasellang o kgothaletswa ho reka, empa ha a tlamehe. Moreki ena ha a thahaselle ho feta tekanyo mme hape ha se ya ka rekang ka theko efe kapa efe. Moreki ya amohetsweng a ke ke a lefa theko e kgolwanyane ho e tla hlokwa ke maraka wa bareki le barekisi ba nang le tsebo le thahasello.
- .56 Morekisi ya nang le thahasello ha se ya nang le tjheseho e fetang tekanyo kapa ya qobellwang ho rekisa, ya ka rekisang ka theko le ha e ka ba efe, kapa ya ikemiseditseng ho tshwarella hore a fumane theko e sa utlwalang maamong a jwale a maraka. Morekisi ya nang le thahasello o kgothaletswa ho rekisa thepa ya matsete ka dipehelo tsa maraka ka theko e ntlafetseng e ka fumanwang. Maemo a nnete a mong'a thepa ya matsete wa nnete ha se karolo ya tshepiso hobane morekisi ya thahasellang ke mong'a thepa wa mehopolo feela (ke hore, morekisi ya thahasellang a ke ke a ela hloko maemo a lekgetho a ikgethang a mong'a thepa ya matsete ka sebele).
- .57 Tlhaloso ya boleng bo kgotsofatsang e supa phapanyetsano ya ditho tse ikemetseng. Phapanyetsano ya ditho tse ikemetseng ke e pakeng tsa ditho tse se nang kamano e itseng kapa e ikgethang e etsang hore ditheko tsa diphapanyetsano e be tse sa tlwaelehang maamong a maraka. Phapanyetsano e nkwa e le pakeng tsa ditho tse se nang kamano, mme setho ka seng se ikemetse.
- .58 Bopaki bo babatsehang ba boleng bo kgotsofatsang ke ditheko tsa jwale marakeng o sehlahlo bakeng sa thepa e tshwanang tulong le maamong a tshwanang ho shejwa lisi e tshwanang ekasitana le dikonteraka tse ding. Setheo se ela hloko ho bona phapang le ha e ka ba efe ya sebopeho, tulo le maemo a thepa, kapa dipehelo tsa konteraka tsa dilisi le dikonteraka tse ding tse amanang le thepa.
- .59 Ha ho se na ditheko tsa jwalo marakeng o sehlahlo tsa sebopeho se hlalositse temaneng ya .58, setheo se nahana ka lesedi le tswang mehloping e fapaneng, ho kenyelletswa:
 - (a) ditheko tsa jwale marakeng o sehlahlo bakeng sa thepa ya sebopeho se fapaneng, maemo kapa tulo (kapa ho shejwa dilisi tse fapaneng kapa dikonteraka tse ding), e fetolwa ho bontsha diphapang tseo;
 - (b) ditheko tsa moraorao tsa thepa e tshwanang dimarakeng tse seng sehlahlo

hakaalo, ka diphetolo tse bontshang diphetophetoho tsa maemo a maraka ho tloha ka letsatsi la diphapanyetsano tse etsahetseng ka ditheko tseo; le

- (c) dikakanyo tsa kamoso tsa phallo ya tjelete e theotsweng ya ditekanyo tsa tshepo tsa phallo ya tjelete ya kamoso, e tshehetswang ke dipehelo tsa dilisi le ha e ka ba dife tse teng le dikonteraka tse ding le (moo ho kgonehang) ka bopaki ba ka ntle bo kang dirente tsa maraka wa jwale tsa thepa e tshwanang tulong le maamong a tshwanang, ho sebediswa sekghala sa theolelo se bontshang ditekolo tsa jwale tsa maraka tsa ho se kgolwehe ha bokalo le nako ya phallo ya tjelete.

- .60 Dintlheng tse ding, mehlodi e fapaneng e lenaneng le temaneng e fetileng e ka bolela dipheho tse fapaneng ka boleng bo kgotsofatsang ba thepa ya matsete. Setheo se ka nahana ka mabaka a diphapang tseo, hore se tle se fihlelle tekanyo e tshepehang ka ho fetisisa ya boleng bo kgotsofatsang letotong le utlwahalang la ditekanyo tsa boleng bo kgotsofatsang.
- .61 Maamong a ikgethang, ho na le bopaki bo totobetseng ha setheo se hapa la mantlha thepa ya matsete (kapa ha thepa ya jwale la mantlha e ba thepa ya matsete kamora ho fetolwa ha tshebediso ya yona) ba hore diphetophetoho tsa bonamo ba ditekanyo tse utlwahalang tsa boleng bo kgotsofatsang di tla ba kgolo, mme kgonahalo ya dipheho tse fapaneng e tla ba boima ho e lekola, hoo molemo wa tekanyo le ha e le nngwe ya boleng bo kgotsofatsang e hlakolwang. Hona ho ka bontsha hore boleng bo kgotsofatsang ba thepa bo ke ke ba fumanwa ka tshepo ka mokgwa o tswellang (bona temana ya .66).
- .62 Boleng bo kgotsofatsang bo fapane le boleng ba tshebediso, jwalo ka ha ho hlaloswa Maamong a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjelete le a Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjelete. Boleng bo kgotsofatsang bo supa tsebo le ditekanyo tsa bareki le barekisi ba nang le tsebo le ba thahasellang. Ka ho le leng, boleng ba tshebediso bo bontsha ditekanyo tsa setheo, ho kenyelletswa dipheho tsa dintlha tse ka tobanang feela le setheo mme di sa tshwaneleha ho ditheo ka kakaretso. Mohlala, boleng bo kgotsofatsang ha bo supe efe kapa efe ya dintlha tse latelang ka hobane di ke ke tsa fumanwa ka kakaretso ho bareki le barekisi ba tsebo le thahasello:
 - (a) boleng bo eketsehileng bo fumanweng ho kaho ya sehlopha sa thepa dibakeng tse fapaneng;
 - (b) dikamano tse molemo pakeng tsa thepa ya matsete le matlotlo a mang;
 - (c) ditokelo tsa semolao kapa dithibello tsa semolao tse ikgethang feela ho mong'a matlotlo wa jwale; le
 - (d) menyetla ya lekgetho kapa ho imelwa ke lekgetho ho ikgethang ho mong'a matlotlo wa jwale.
- .63 Ha ho fumanwa bokalo ba nnete ba thepa ya matsete tlasa mohlala wa boleng bo kgotsofatsang, setheo has se phete palo ya matlotlo kapa mekitlane e ananelwang e le matlotlo kapa mekitlane e fapaneng. Ho tea mohlala:
 - (a) disebediswa tse kang dilifiti kapa tsa taolo ya maemo a moya hangata ke

karolo e sa ameheng ya mohaho mme ka kakaretso di kenyelletswa ho boleng bo kgotsofatsang ba thepa ya matsete, e seng ho ananellwa thoko ka hore ke thepa, polante le sesebediswa.

- (b) haeba ofisi e hirwa ka mokgwa wa ho ba le fanitjhara, boleng bo kgotsofatsang ba ofisi ka kakaretso bo kenyelletsa boleng bo kgotsofatsang ba fanitjhara, hobane lekeno la rente le ama ofisi e nang le fanitjhara. Ha famitjhara e kenyelleditswe ho boleng bo kgotsofatsang ba thepa ya matsete, setheo ha se ananele fanitjhara eo e le letlotlo le ka thoko;
- (c) boleng bo kgotsofatsang ba thepa ya matsete ha bo kenyelletse lekeno le lefellowang ka pele kapa lekeno la lisi ya tshebetso ya pokello, hobane setheo se bo ananela e le mokitlane kapa letlotlo le ka thoko; mme
- (d) boleng bo kgotsofatsang ba thepa ya matsete e tshwerweng tlasa lisi bo bontsha phallo ya tjhelete e lebelletsweng (ho kenyelletswa rente e sa tiiswang e lebelletsweng ho lokela ho lefuwa). Ka mokgwa oo, haeba tekanyo e fumanweng bakeng sa thepa e le ya nete ho ditefo tsohle tse lebelletsweng hore di tla etswa, ho tla hlokeha ho kopanya hape mokitlane le ha e ka ba ofe wa lisi o ananetsweng, ho fihlella bokalo ba nnete ba thepa ya matsete ho sebediswa mohlala wa boleng bo kgotsofatsang.

- .64 Boleng bo kgotsofatsang ba thepa ya matsete ha bo bontshe ditjeho tsa kamoso tsa motheo tse tla ntlafatsa kapa ho kgabisa thepa mme hape ha bo bontshe menyetla e amehang ya kamoso ya ditjeho tsena tsa kamoso.
- .65 Maamong a itseng, setheo se lebella hore boleng ba jwale ba ditefo tsa sona tse amang thepa ya matsete (e seng ditefo tse amang mekitlane e ananetsweng) di tla feta boleng ba jwale ba dikamohelo tsa tjhelete tse amehang. Setheo se sebedisa Maemo a GRAP a Diphumantsho, Mekitlane e sa Tiiswang le Matlotlo a sa Tiiswang (Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets) ho fumana hore na se tla ananela mokitla mme, haeba ho jwale, ka moo se tla o lekanya.

Ho se kgone ho fumana boleng bo kgotsofatsang ka tshepo

- .66 ***Ho na le kakanyo e ka hanyetswang ya hore setheo se ka fumana ka tshepo boleng bo kgotsofatsang ba thepa ya matsete ka mokgwa o tswellang. Le ha ho le jwalo, maamong a ikgethang, ho na le bopaki bo totobetseng ha setheo se hapa la mantlha thepa ya matsete (kapa ha thepa ya jwale la mantlha e ba thepa ya matsete kamora ho fetolwa ha tshebediso ya yona) ba hore boleng bo kgotsofatsang ba thepa ya matsete ha bo kgone ho lekanngwa ka tshepo ka mokgwa o tswellang. Hona ho etsahala ha feela diphapanyetsano tsa maraka tse ka bapiswang di etsahala sewelo mme ditekanyo tse ding tsa boleng bo kgotsofatsang (mohlala, ho latela dikakanyo tsa kamoso tsa phallo ya tjhelete e theotsweng) di sa fumanehe. Haeba setheo se fumana hore boleng bo kgotsofatsang ba thepa ya matsete e hahuwang ha bo kgone ho fumanwa ka tshepo empa se lebelletse hore boleng bo kgotsofatsang ba thepa bo ka lekanngwa ka tshepo ha kaho e phethahetse, se tla lekanya thepa eo ya***

matsete e sa hahuwang ka theko ho fihlela boleng ba yona bo kgotsofatsang bo kgona ho lekanngwa ka tshepo kapa kaho e qetwa (ho ya ka hore ke efe e etsahalang pele). Haeba setheo se fumana hore boleng bo kgotsofatsang ba thepa ya matsete (eo e seng thepa ya matsete e sa hahuwang) ha e kgone ho lekanngwa ka tshepo ka mokgwa o tswellang, setheo se tla lekanya thepa ya matsete se sebedisa mohlala wa theko Maemong a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa. Boleng ba masalla ba thepa ya matsete bo tla nkwa hore ke letho (zero). Setheo se tla sebedisa Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa ho fihlela ka thekiso ya thepa ya matsete.

- .67 Hang ha setheo se kgona ho lekanya ka tshepo boleng bo kgotsofatsang ba thepa ya matsete e sa hahuwang eo nakong e fetileng e lekantsweng ka theko, se tla lekanya thepa eo ka boleng ba yona bo kgotsofatsang. Hang ka kaho ya thepa eo e phethahetse, ho nkwa hore boleng bo kgotsofatsang bo ka lekanngwa ka tshepo. Haeba sena se se jwalo, ho latela temana ya .66, thepa e tla tlalehwa ho sebediswa mohlala wa theko ho latela Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa.
- .68 Kakanyo ya hore boleng bo kgotsofatsang ba thepa ya matsete e sa hahuwang e ka lekanngwa ka tshepo e ka hanyetswa feela ka kananelo ya mantlha. Setheo se lekantseng letlotlo la thepa ya matsete le sa hahuwang ka boleng bo kgotsofatsang ha se kgone ho phethela ka hore boleng bo kgotsofatsang ba thepa ya matsete e qetuweng ha e kgone ho lekanngwa ka tshepo.
- .69 Maemong a ikgethang ha setheo se qobellwa, tlasa mabaka a fuweng temaneng ya .66, ho lekanya thepa ya matsete ka tshepo se sebedisa mohlala wa theko ho latela Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa, se lekanya ka boleng bo kgotsofatsang thepa yohle ya sona ka boleng bo kgotsofatsang, ho kenyelletswa thepa ya matsete e sa hahuwang. Maemong ana, le hoja setheo se ka sebedisa mohlala wa theko bakeng sa thepa e le nngwe ya matsete, setheo se tla tswela pele ho tlaleha tsa thepa ka nngwe e sa setseng se sebedisa mohlala wa boleng bo kgotsofatsang.
- .70 **Haeba setheo nakong e fetileng se ile sa lekanya thepa ya matsete ka boleng bo kgotsofatsang, se tla tswela pele ka ho lekanya thepa ka boleng bo kgotsofatsang ho fihlela nako ya thekiso (kapa ho fihlela thepa e ba thepa e sebediswang ke mong'a yona kapa setheo se qala ho ntshetsa pele thepa bakeng sa thekiso ha hamorao tshebetsong e tlwaelehileng) le hoja ketsahalo ya diphapanyetsano tsa maraka tse ka bapiswang e se e sa fumanehe habonolo.**

Mohlala wa ditheko

- .71 **Kamora kananelo ya mantlha, setheo se kgethang mohlala wa theko se tla lekanya thepa yohle ya sona ya matsete ho latela Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa, ke hore, ka theko ho tloswa phokotso ya boleng ya pokello le ha e ka ba efe le ditahlehelo tsa bofokodi tsa pokello le ha e**

ka ba dife.

Diphetiso

- .72** *Diphetiso tse yang ho, kapa tse tswang ho, thepa ya matsete di tla etswa ha feela ho na le phetoho ya tshebediso, e bontshwang ka:*
- (a)** *ho qala ha tshebediso ka mong'a letlotlo, bakeng sa phetiso ho tloha ho thepa ya matsete ho ya ho thepa e sebediswang ke mong'a yona.*
 - (b)** *ho qala ha ntshetsopele ka morero wa thekiso, bakeng sa phetiso e tswang ho thepa ya matsete e ya ho direkiswang;*
 - (c)** *ho fela ha tshebediso ka mong'a letlotlo, bakeng sa phetiso e tswang ho thepa e sebediswang ke mong'a yona ho ya ho thepa ya matsete; kapa*
 - (d)** *ho qala ha lisi ya tshebetso (ya kgwebo) e yang ho setheo se seng, bakeng sa phetiso e tlohang ho direkiswang e ya ho thepa ya matsete.*
- .73** Tshebediso ya setheo ya thepa e ka fetoha ha nako e ntse e ya. Mohlala, setheo se ka nka qeto ya ho sebedisa mohaho oo hona jwale o sebediswang jwalo ka thepa ya matsete kapa ho fetola mohaho oo hona jwale o sebediswang bodulo ba basebetsi ba lewatleng kapa bakeng sa merero ya taolo hore o be hosetele le ho hirisa ditho tsa lekala la poraefete mohaho oo. Ntlheng ya pele, mohaho o tla tlalehwa e le thepa ya matsete ho fihlela o qala ho sebediswa. Ntlheng ya bobedi, mohaho o tla tlalehwa e le thepa, polante le sesebediswa ho fihlela tshebediso ya ona e kgaotsa mme o hlophiswa botjha ka hore ke thepa ya matsete.
- .74** Temana ya .72(b) e laela setheo hore se fetise thepa ho tloha ho thepa ya matsete ho ya ho direkiswang feela ha ho na le phetoho ya tshebediso, e bonwang ka ho qala ha ntshetsopele ka morero wa thekiso. Ha setheo se nka qeto ho rekisa thepa ya matsete ntle le ntshetsopele, se tswela pele ho tshwara thepa jwalo ka thepa ya matsete ho fihlela kananelo ya yona e hulwa (e hlakolwa pehelong ya boemo ba tjelele) mme ha se e nke e le sebediswang). Jwalo feela, ha setheo se qala ho ntshetsa pele botjha thepa ya matsete ya jwale bakeng sa tshebediso ya kamoso e le thepa ya matsete, setheo se tswela pele ho ba thepa ya matsete mme ha se hlophiswe botjha ho ba thepa e sebediswang ke mong'a yona nakong ya ntshetsopelebotjha.
- .75** Setheo se ka hlwaya, sa tshwara, mehaho e itseng bakeng sa thekiso. Mehaho ena e ka nka e le direkiswang. Le ha ho le jwalo, ha setheo se nka qeto ya ho tshwara mohaho ka lebaka la hobane o kgona ho hlahisa lekeno le rente le la bokgoni ba ona ba keketso ya thuso ya motheo se tla hlophiswa botjha ho ba thepa ya matsete qalong ya lisi ya tshebetso ya hamorao le ha e ka ba efe.
- .76** Ditemana tsa .77 ho isa ho .82 di sebetsa ho dintlha tsa kananelo le tekanyo tse hlahang ha setheo se sebedisa mohlala wa boleng bo kgotsofatsang bakeng sa thepa ya matsete. Ha setheo se sebedisa mohlala wa theko, diphetiso pakeng

tša thepa ya matsete, thepa e sebediswang ke mong'a yona le direkiswa ha e fetole bokalo ba nnete ba thepa e fetisitsweng mme ha e fetole theko ya thepa eo bakeng sa merero ya tekanyo kapa tsebahatso.

- .77** *Bakeng sa phetiso ya thepa ya matsete e nkwang ka boleng bo kgotsofatsang e yang ho thepa e sebediswang ke mong'a yona kapa direkiswa, theko ya thepa e nkwang e le yona bakeng sa tlaleho ya hamorao ho latela Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa kapa Maemo a GRAP a Direkiswa e tla ba boleng ba yona bo kgotsofatsang ba letsatsi la phetolo ya tshebediso.*
- .78** *Haeba thepa e sebediswang ke mong'a yona e ba thepa ya matsete e tla nkwa ka boleng bo kgotsofatsang, setheo se tla sebedisa Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa ho fihlela letsatsi la phetolo ya tshebediso. Setheo se tla tshwara phapang le ha e ka ba efe letsatsing leo e leng pakeng tsa bokalo ba nnete ba thepa ho latela Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa le boleng ba yona bo kgotsofatsang ka mokgwa o tshwanang le wa tekanyobotjha ho latela Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa.*
- .79** Ho fihlela ka letsatsi leo thepa e sebediswang ke mong'a yona e bang thepa ya matsete ka boleng bo kgotsofatsang ka lona, setheo se tla fokotsa boleng ba thepa mme se ananele ditahlehelo le ha e ka ba dife tsa bofokodi tse etsahetseng. Setheo se nka phapang le ha e ka ba efe letsatsing leo pakeng tsa bokalo ba nnete ba thepa ho latela Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa le boleng ba yona bo kgotsofatsang ka mokgwa o tshwanang le wa tekanyobotjha ho latela Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa. Ka mantswe a mang:
- (a) Phokotso le ha e ka ba efe ya bokalo ba nnete ba thepa e tlalehwa ho masalla kapa kgaello. Le ha ho le jwalo, ka lebaka la hobane bokalo bo kenyelleditswe ho masalla a tekanyobotjha bakeng sa thepa eo, phokotso e etswa ho masalla a tekanyobotjha.
 - (b) Keketseho le ha e ka ba efe ya bokalo ba nnete e nkwa ka mokgwa o latelang:
 - (i) ka lebaka la hobane keketseho eo e fetola tahlehelo ya bofokodi ya nako e fetileng bakeng sa thepa eo, keketseho e ananelwa ho masalla kapa kgaello. Bokalo bo tlalehwang ho masalla kapa kgaello ha bo fete bokalo bo hlokehang ho kgutliseta bokalo ba nnete ho bokalo ba nnete bo ka beng bo ile ba fumanwa (nete ya phokotso ya boleng) ha ho ne ho sa tlalehwa tahlehelo ya bofokodi.
 - (ii) karolo le ha e ka ba efe e setseng ya keketseho e kenngwa ka ho otloloha ho matlotlo a nete a masalla a tekanyobotjha. Ha thepa ya matsete e rekiswa hamorao, masalla a tekanyobotjha a kenyelleditsweng ho matlotlo a nete a ka fetisetswa ho masalla kapa kgaello ya pokello. Phetiso ya masalla a tekanyobotjha ho ya ho masalla kapa kgaello tsa pokello ha e etswe ka masalla kapa kgaello.

- .80** *Bakeng sa phetiso e tlohang ho direkiswa e ya ho thepa ya matsete e tla nkwa ka boleng bo kgotsofatsang, phapang le ha e ka ba efe pakeng tsa boleng bo kgotsofatsang ba thepa letsatsing leo le bokalo ba yona ba nnete bo fetileng e tla ananelwa ho masalla kapa kgaello.*
- .81** Tshwaro ya diphetiso tse tlohang ho direkiswa di ya ho thepa ya matsete tse tla nkwa ka boleng bo kgotsofatsang e kgema le tshwaro ya dithekiso tsa direkiswa.
- .82** *Ha setheo se qeta kaho kapa ntshetsopele ya thepa ya matsete e ikahetsweng e tla nkwa ka boleng bo kgotsofatsang, phapang le ha e ka ba efe pakeng tsa boleng bo kgotsofatsang ba thepa letsatsing leo le bokalo ba yona ba nnete bo fetileng e tla ananelwa ho masalla kapa kgaello.*

Dithekiso

- .83** *Kananelo ya thepa ya matsete e tla hulwa (e tla hlakolwa pehelong ya boemo ba tjhelete):*
- (a)** *nakong ya ho telwa (ho kenyelletswa ho telwa ka phapanyetsano e se nang poello e totobetseng) kapa;*
 - (b)** *ha thepa ya matsete e kgutliswa tshebetsong la ho qetela mme ho se menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e lebelletsweng ho thekiso ya yona.*
- .84** Thekiso ya thepa ya matsete e ka fihlella ka thekiso kapa ka ho kenela lisi ya thuso ya tjhelete. Ha se nka qeto ka letsatsi la ho rekisa thepa ya matsete, setheo se sebedisa ditekanyetso tse Maemong a GRAP a Lekenol la Diphapanyetsano tse nang le Poello e Totobetseng, bakeng sa ho ananela lekenol la thekiso ya thepa, mme se tadima tataiso e amehang e ho Sehloathiso sa Maemo a GRAP a Lekenol la Diphapanyetsano tse nang le Poello e Totobetseng. Maemo a GRAP a DILISI a sebetsa ho thekiso e angwang ke ho kenela lisi ya thuso ya tjhelete le ho thekiso le kgirobotjha.
- .85** Haeba ho latela ntlhatheo ya kananelo e temaneng ya .26 setheo se ananela bokalong ba nnete ba letlotlo theko ya ntjhafatso ya karolo ya thepa ya matsete, se ananela bokalo ba nnete ba karolo e ntjhafaditsweng. Bakeng sa thepa ya matsete e tlalehileng bakeng sa ho sebedisa mohlala wa theko, karolo e ntjhafaditsweng ha e kgone ho ba karolo e ileng ya fokoletswa boleng thoko. Haeba ho sa kgotsofatse hore setheo se fumane bokalo ba nnete ba karolo e ntjhafaditsweng, se ka sebedisa ditjeho tsa ntjhafatso e le sesupo sa hore theko ya karolo e ntjhafaditsweng e ne e le bokae nakong eo e neng e hapuwa kapa e hlahiswa. Tlasa mohlala wa boleng bo kgotsofatsang, boleng bo kgotsofatsang ba thepa ya matsete e se e ka bontsha hore karolo e tla ntjhafatswa e lahlehetswe ke boleng ba yona. Dintlheng tse ding, ho ka ba boima ho hlokomedisa ka moo boleng bo kgotsofatsang bo ka fokotswang ka teng bakeng sa karolo e ntjhafatswang. Mokgwa o mong o ka sebediswang wa ho fokotsa boleng bo kgotsofatsang bakeng sa karolo e ntjhafaditsweng, ha ho sa kgonehe

ho etsa jwalo, ke ho kenyelletsa theko ya ntjhafatso ho boleng ba nnete ba letlotlo e be o lekola boleng bo kgotsofatsang botjha, jwale ka ha ho tla laelwa bakeng sa dikeketso tse sa kenyelletseng ntjhafatso.

- .86** *Kuno kapa ditahlehelo tse hlahang ho phomotso kapa thekiso ya thepa ya matsete di tla nkwa di le phapang pakeng tsa lekeno la nnete la thekiso le bokalo ba nnete ba letlotlo mme di tla ananelwa ho masalla kapa kgaello (ntle le ha Maemo a GRAP a Dilisi a laela ka mokgwa o mong bakeng sa thekiso le kgirobotjha) nakong ya phomotso kapa thekiso.*
- .87** Tshepiso e ka fumanwang thekisong ya thepa ya matsete e ananelwa la mantlha ka boleng bo kgotsofatsang. Haholoholo, haeba tefo bakeng sa thepa ya matsete e tshetjhiswa, tshepiso e fumanweng e ananelwa la mantlha ka theko ka sekakheshe. Phapang pakeng tsa bokalo bo boletsweng ba tshepiso le theko ka sekakheshe e ananelwa e le lekeno la tswala ho latela Maemo a GRAP a Lekeno la Dithekisetsano tse nang le Poello e Totobetseng, ho sebediswa mokgwa wa tswala ya nnete. (Tataiso ya tlaleho ya diphumantsho tse kang tseo setheo se di bolokang kamora thekiso ya thepa ya matsete e ka fumanwa ho Maemo a GRAP a Diphumantsho, Mekitlane e sa Tiiswang le Matlotlo a sa Tiiswang.
- .88** *Moputso o tswang ho ditho tsa boraro bakeng sa thepa ya matsete e neng e na le bofokodi, e lahlehile kapa e tetswe o tla ananelwa ho masalla kapa kgaello ha nako ya ho tshwanela ho lefuwa ha moputso e fihla.*
- .89** Bofokodi kapa ditahlehelo tsa thepa ya matsete, ditleleime tse amehang tsa kapa ditefo tsa moputso tse tswang ho ditho tsa boraro le ho rekwa kapa tlhahiso le ha e ka ba efe e latetseng ya matlotlo a nkelang a mang sebaka ke diketsahalo tsa moruo tse sa amaneng mme di tlalehwa ka ho arohana ka tsela e latelang:
- (a) bofokodi ba thepa ya matsete bo ananelwa ho latela Maemo a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjhelete;
 - (b) phomotso kapa dithekiso tsa thepa ya matsete di ananelwa ho latela ditemana tsa .83 ho isa ho .87 tsa Maemo ana;
 - (c) moputso o tswang ho ditho tsa boraro bakeng sa thepa ya matsete e neng e na le bofokodi, e lahlehile kapa e tetswe o ananelwa ho masalla kapa kgaello ha nako ya ho tshwanela ho lefuwa ha moputso e fihla.
 - (d) theko ya matlotlo a lokisitsweng, a rekilweng kapa a hlahisitsweng e le a tla nkela a mang sebaka e fumanwa ka ho latela ditemana tsa .32 ho isa ho .42 tsa Maemo ana.

Tsebahatso

Mohlala wa boleng bo kgotsofatsang le mohlala wa theko

- .90** Ditsebahatso tse mona ka tlase di sebetsa e le keketso ho tse Maamong a

GRAP a Dilisi. Ho latela Maemo a GRAP a Dilisi mong'a thepa ya matsete o fana ka ditsebahatso tsa bahirisi ka dilisi tseo a di kenetseng. Setheo se tshwereng thepa ya matsete tlasa lisi ya thuso ya tjehele kapa lisi ya tshebetso se fana ka ditsebahatso tsa bahirisetswa bakeng sa dilisi tsa thuso ya tjehele le ditsebahatso tsa bahirisi bakeng sa dilisi tsa tshebetso le ha e ka ba dife tseo se di kenetseng.

.91 Setheo se tla tsebahatsa:

- (a) hore na se sebedisa mohlala wa boleng bo kgotsofatsang kapa mohlala wa theko;*
- (b) haeba se sebedisa mohlala wa boleng bo kgotsofatsang, hore na, le hore ke maemong afe, dikarolo tsa thepa tse tshwerweng tlasa dilisi tsa tshebetso di hlophisitswe le ho tlalehwa e le thepa ya matsete;*
- (c) ha tlhophiso e le boima (bona temana ya .24), ditekanyetso tseo se di sebedisang ho fapanya thepa ya matsete le thepa e sebediswang ke mong'a yona le hape le thepa e tshwaretsweng ho rekiswa tshehetsong e tlwaelehileng ya mesebetsi, ho kenyelletswa le sebopeho le mofuta wa thepa e hlophisitsweng e le e tshwaretsweng merero ya maano ho latela temana ya .18(c);*
- (d) mekgwa le dikakanyo tse kgolo tse sebediswang ho fumana boleng bo kgotsofatsang ba thepa ya matsete, ho kenyelletswa pehelo ya hore na phumano ya boleng bo kgotsofatsang e tshehetswa ke bopaki ba maraka kapa e ne e theilwe haholwanyane ho dintlha tse ding (tse setheo se tla di tsebahatsa) ka lebaka la sebopeho sa thepa le bosiyo ba dintlha tsa maraka tsa papiso.*
- (e) bokalo bo ananetsweng ho masalla kapa kgaello bakeng sa:*
 - (i) lekeno la rente le tswang ho thepa ya matsete;*
 - (ii) ditshenyehelo tsa tshebetso tse otlolohileng, tse tsebahatsang ka ho arohana (ditokiso le tlhokomelo) tse hlahileng ho thepa ya matsete e hlahisitseng lekeno la rente nakong ya tlaleho; le*
 - (iii) ditshenyehelo tsa tshebetso tse otlolohileng tse tsebahatsang ka ho arohana (ditokiso le tlhokomelo) tse hlahileng ho thepa ya matsete e sa hlahisang lekeno la rente nakong ya tlaleho;*
- (f) boteng le bokalo ba dithibello tsa bokgoni ba ho fumaneha ha thepa ya matsete kapa thomello ya lekeno le tjehele e amohetswe ya thekiso; le*
- (g) ditlamo tsa sekonteraka tsa ho reka, ho hlahisa kapa ho ntshetsapele thepa ya matsete kapa ditokiso, tlhokomelo kapa dintlafatso.*

.92 Setheo se tla tsebahatsa tse latelang ditlhalosong tsa sona tsa dipehelo tsa tjehele mabapi le thepa ya matsete e ntseng e hahwa kapa e ntshetswa pele:

- (a) *Ditjeho tsa pokello tse ananetsweng ho bokalo ba nnete ba thepa ya matsete.*
- (b) *Bokalo ba nnete ba thepa ya matsete e nkang nako e telele haholo ho qetwa ho feta ho lebelletsweng, ho kenyelletswa mabaka a tieho le ha e ka ba efe.*
- (c) *Bokalo ba nnete ba thepa ya matsete moo kaho kapa ntshetsopele e emisitsweng (di)nakong ya tlaleho ya jwale kapa e fetileng. Setheo se tla tsebahatsa mabaka a ho emisa kaho kapa ntshetsopele ya letlotlo le ho bontsha hore na ho bile le ditahlehelo tsa bofokodi tse ananetsweng mabapi le matlotlo ana.*

Ha se fana ka ditsebahatso ho .92(b) le (c) setheo se tla nka qeto ka mokgwa wa ho tlaleha lesedi le hlokwang, ke hore, ka bonngwe kapa ka kopanyo, mohlala ka letlotlo ka leng, ka porojeke kapa motheo o mong o tshwanelehileng.

Mohlala wa boleng bo kgotsofatsang

.93 *E le keketso ho ditsebahatso tse laelwang ke temana ya .91, setheo se sebedisang mohlala wa boleng bo kgotsofatsang ditemaneng tsa .46 ho isa ho .70 se tla tsebahatsa kutlwano pakeng tsa bokalo ba nnete ba thepa ya matsete qalong le pheletsong ya nako ya tlaleho, mme se bontsha hona ho latelang:*

- (a) *dikeketso, tse tsebahatsang ka ho arohana dikeketso tse bakwang ke dikgapo le tse bakwang ke ditjeho tse latelang tse ananelwang ho bokalo ba nnete ba letlotlo;*
- (b) *dikeketso tse bakwang ke dikgapo ka phetiso ya mesebetsi pakeng tsa ditheo tse tlasa bolaodi bo tshwanang, phetiso ya mesebetsi pakeng tsa ditheo tse seng tlasa bolaodi bo tshwanang kapa kgwebonyalano.*
- (c) *kuno kapa ditahlehelo tsa nete tse tswang ho diphetolo tsa boleng bo kgotsofatsang;*
- (d) *diphapang tsa phapanyetsano ya nete tse bakwang ke phetolelo ya dipehelo tsa tjhelete ho mofuta o fapaneng wa tjhelete ya tlaleho, le ho phetolelo ya kgwebo ya naha esele ho mofuta wa tjhelete ya tlaleho wa setheo se laolang;*
- (e) *diphetiso tse yang ho le tse tswang ho direkiswang le thepa e sebediswang ke mong'a yona; le*
- (f) *ditefiso tse ding.*

.94 *Ha tekanyo e fumanweng bakeng sa thepa ya matsete e fetolwa haholo bakeng sa dipehelo tsa tjhelete, mohlala, ho thibela palopheto ya matlotlo*

kapa mekitlane e ananetsweng e le matlotlo le mekitlane e arohaneng jwalo ka ha ho hlaloswa temaneng ya .63, setheo se tla tsebahatsa kopanyo pakeng tsa tekanyo e fumanweng le tekanyo e fetotsweng e kenyelleditsweng dipehelong tsa tjelele, e bontshang ka ho arohana bokalo bo akaretsang ba ditlamo le ha e ka ba dife tsa lisi tse ananetsweng tse kgutliseditsweng, le diphetolo tse ding le ha e ka ba dife tse kgolo.

.95 *Maemong a ikgethang, moo setheo se lekanyang thepa ya matsete se sebedisa mohlala wa theko Maemong a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa ka hobane boleng bo kgotsofatsang ba thepa ya matsete ha bo fumanehe ka tshepo ka mokgwa o tswellang (bona temana ya .66), kopano e laelwang ke temana ya .93 e tla tsebahatsa bokalo bo amanang le thepa eo ya matsete ka ho arohana le bokalo bo amanang le thepa e nngwe ya matsete. Ho feta moo, setheo se tla tsebahatsa:*

- (a) tlto ya thepa ya matsete;*
- (b) tlhaloso ya hore hobaneng boleng bo kgotsofatsang bo sa kgone ho lekanngwa ka tshepo;*
- (c) haeba ho kgoneha, bonamo ba ditekanyo tseo boleng bo kgotsofatsang bo tla bang karaha tsona ka kgoneho e kgolo; le*
- (d) nakong ya thekiso ya thepa ya matsete e sa nkuweng ka boleng bo kgotsofatsang:*
 - (i) ntlha ya hore setheo se rekisitse thepa ya matsete e sa nkuweng ka boleng bo kgotsofatsang;*
 - (ii) bokalo ba nnete ba thepa eo ya matsete nakong ya thekiso; le*
 - (iii) bokalo ba kuno kapa tahlehelo e ananetsweng.*

Mohlala wa ditheko

.96 *Ha ho eketswa ho ditsebahatso tse laelwang ke temana ya .91, setheo se sebedisang mohlala wa theko temaneng ya .71 se tla tsebahatsa:*

- (a) mekgwa ya phokotso ya boleng e sebedisitsweng;*
- (b) dinako tsa tshebetso kapa ditekanyetso tsa phokotso ya boleng tse sebedisitsweng;*
- (c) bokalo ba nnete bo akaretsang le phokotso ya boleng ya pokello (e akareditsweng le/ka ditahlehelo tsa bofokodi tsa pokello) qalong le pheletsong ya nako ya tlaleho.*
- (d) kutlwano ya bokalo ba nnete ba thepa ya matsete qalong le pheletsong ya nako ya tlaleho, e bontsha tse latelang:*
 - (i) dikeketso, tse tsebahatsang ka ho arohana dikeketso tseo tse bakwang ke dikgapo le tse bakwang ke ditjeho tse latelang tse ananelwang e le matlotlo,*
 - (ii) dikeketso tse bakwang ke dikgapo ka phetiso ya mesebetsi*

pakeng tsa ditheo tse tlasa bolaodi bo tshwanang, phetiso ya mesebetsi pakeng tsa ditheo tse seng tlasa bolaodi bo tshwanang kapa kgwebonyalano.

- (iii) phokotso ya boleng;*
- (iv) bokalo ba ditahlehelo tsa bofokodi tse ananetsweng, le bokalo ba ditahlehelo tsa bofokodi tse kgutlisitsweng, nakong ya tlaleho ho latela Maemo a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjhelete;*
- (v) diphapang tsa phapanyetsano ya nete tse bakwang ke phetolelo ya dipehelo tsa tjhelete ho mofuta o fapaneng wa tjhelete ya tlaleho, le ho phetolelo ya kgwebo ya naha esele ho mofuta wa tjhelete ya tlaleho wa setheo se tlalehang;*
- (vi) diphetiso tse yang ho le tse tswang ho direkiswa le thepa e sebediswa ke mong'a yona; le*
- (vii) diphetoho tse ding.*

Diphumantsho tsa nakwana

Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP

- .97 Diphumantsho tsa nakwana tse tla sebediswa ke ditheo ha ho amohelwa la mantlha Maemo ana di laetswe (di)taelong. Diphumantsho tsa Maemo ana di lokela ho balwa hammoho le e nngwe le e nngwe ya ditaelo tse tshwanelehileng.*

Ditokiso tsa Maemo a GRAP

- .98 Ditemana tsa .19, .22, .41, .83, .91 le .95 di ile tsa lokiswa ke Dintlhafatso tsa Maemo a GRAP a phatlaladitsweng ka la 1 Mmesa 2012. Setheo se tla sebedisa ditokiso tsena ka ho ya pele ho latela Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetoho tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso.*
- .99 Ditokiso le ha e ka ba dife tse ding tsa Maemo a GRAP di tla sebediswa ka ho kgutlela morao, ho latela Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetoho tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso.*
- .100 Ditemana tsa .07, .08, .09, .08, .12, .14, .15, .16, .17, .18, .20, .23, .25 le .91(c) di ile tsa lokiswa ke Ditokiso tsa Maemo a GRAP a Thepa ya Matsete le Thepa, Polante le Sesebediswa (2014) a phatlaladitsweng ka 26 Motsheanong 2015. Setheo se tla sebedisa ditokiso tsena ka ho kgutlela morao ho latela Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetoho tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso, ntle le ha phethahatso ya ditaelo tsena ka ho kgutlela morao e hloka phethahatso ya ponelomorao ka maikemisetso a botsamaisi dinakong tse fetileng.*

- .101** *Ditokiso tsa temana ya .89, mabapi le ho hlakolwa ha ditsebahatso tse kgothaleditsweng, di tla sebediswa ka ho kgutlela morao.*
- .102** *Ditokiso tsa temana ya .91(e) tse mabapi le tsebahatso ya ditjeho tse bileng teng tsa ho lokisa le ho hlokomela thepa ya matsete, di tla sebediswa ka ho ya pele.*
- .103** *Ditemana tsa .45, .91(e) le .92, di ile tsa lokiswa ke Ditokiso tsa Maemo a GRAP a Thepa ya Matsete le Thepa, Polante le Sesebediswa (2014) a phatlaladitsweng ka 26 Motsheanong 2015. Setheo se tla sebedisa ditokiso tsena ka ho ya pele ho latela Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetofo tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso.*

Letsatsi le qalang

Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP

- .104** *Setheo se tla tshwanela ho phethahatsa Maemo a GRAP bakeng sa dipehelo tsa tjhelete tsa selemo tse akaretsang dinako tse qalang ka, kapa kamora, letsatsi le tla bewa ke Letona la tsa Ditjhelete molawaneng o tla phatlalatswa ho latela karolo ya 91(1)(b) ya Molao wa Taolo ya Tjhelete ya Setjhaba, Molao wa 1 wa 1999, jwalo ka ha o lokisitswe.*

Ditheo tse seng di sebedisa Maemo a GRAP

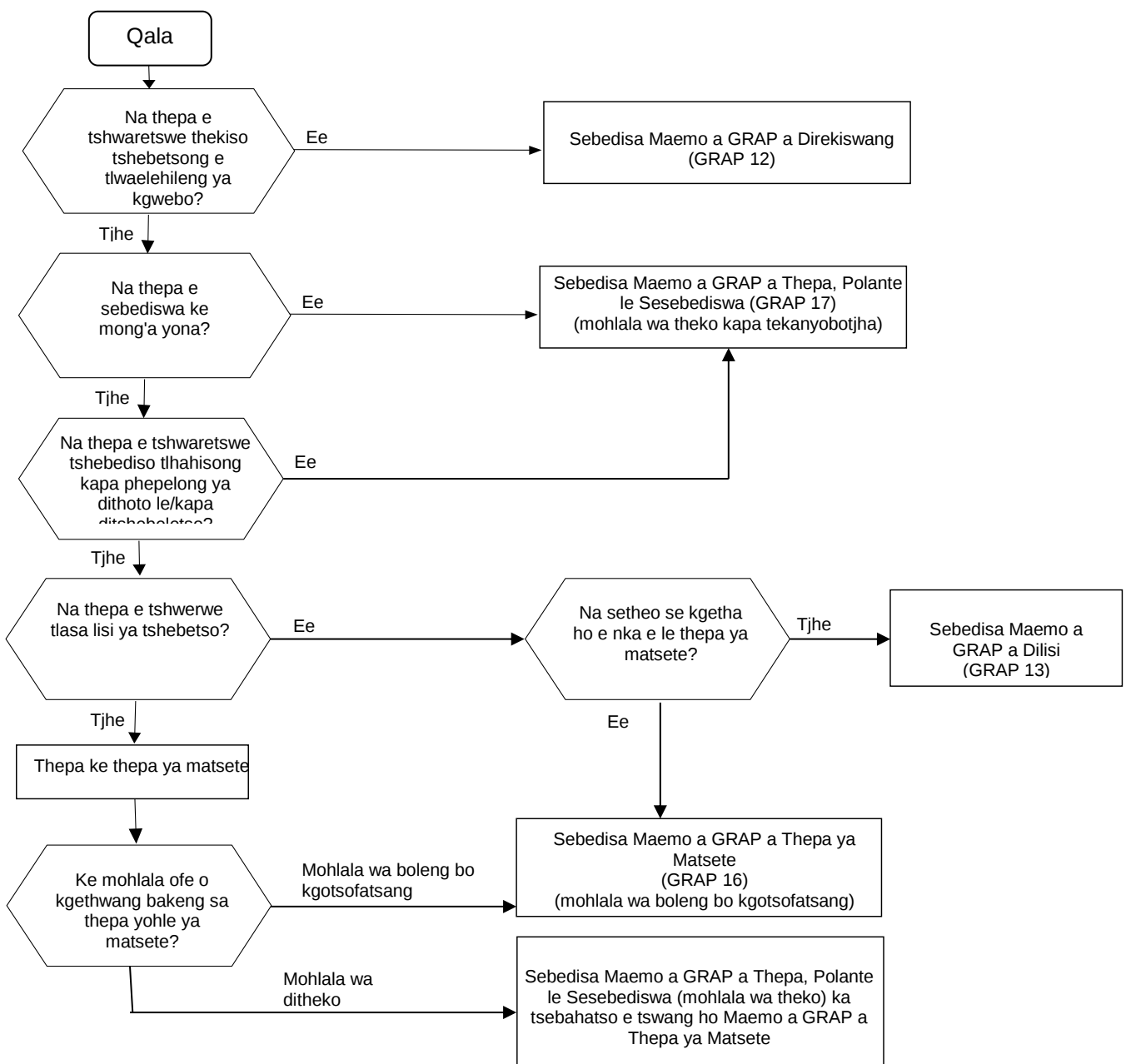
- .105** *Setheo se tla tshwanela ho phethahatsa ditokiso tsa Maemo ana a GRAP bakeng sa dipehelo tsa tjhelete tsa selemo tse akaretsang dinako tse qalang ka 1 Mmesa 2013 kapa kamora letsatsi leo. Phethahatso e potlakiswang e a kgothaletswa. Haeba setheo se sebedisa Maemo ana bakeng sa nako e qalang pele ho 1 Mmesa 2013, se tla tsebahatsa ntlha eo.*

Ho hulwa ha Maemo a GRAP a Thepa ya Matsete (2004)

- .106** *Matla a Maemo ana a feta a Maemo a GRAP a Thepa ya Matsete a phatlaladitsweng ka Mphalane 2004.*

Sehlomathiso - Moralo wa diqeto

Sepheo sa moralo o latelang wa diqeto ke ho akaretsa hore ke Maemo a GRAP afe a sebedisang mefuteng e fapaneng ya thepa. Sehlomathiso sena se lokela ho balwa ka moelelo wa Maemo a phethahetseng.

Papiso le Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle a Thepa ya Matsete (Tshitwe 2006)

Maemo a GRAP a Thepa ya Matsete a nkuwe haholoholo ho Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle a Thepa ya Matsete (IPSAS 16). Diphapang tse kgolo pakeng tsa Maemo a GRAP a Thepa ya Matsete le Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle a Thepa ya Matsete di tjena:

- Maemo a GRAP a Thepa ya Matsete a akareditse diphetoho tsa Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo a Thepa ya Matsete tlasa porojeke ya ntlafatso ya Lekgotla la Matjhaba la Maemo a Tshupatlotlo (IASB). Sena se kenyelletsa tlhophiso ya thepa ya matsete e sa hahuwang.
- IPSAS 16 e fana ka tataiso ya thepa ya matsete e ka hapuwang phapanyetsanong ka matlotlo ao e seng a tjelele, moo phapanyetsano ya kananyo e se nang boleng ba kgwebo. Tataiso ena e ntshitswe ho Maemo ana, ka ha tataiso e kenyelleditswe Maamong a GRAP a Lekenong la Diphapanyetsano tse se nang Poello e Totobetseng.
- Ho nehwa mehlala e eketsehileng e bontshang tlhophiso ya mofuta e itseng ya matlotlo.
- Maemo ana a kenyelletsa tlhaloso ya ditshobotsi tse ka hlophiswang ka hore ke 'naha le/kapa mehaho e tshwaretsweng merero ya maano' Maemo hape a laela ditsebahatso ka sebopeho le mofuta wa ditshobotsi tse tshwaretsweng merero ya maano.
- Ha ho eketswa ho tshebediso ya setho se ikemetseng sa tsebo ya tekanyo ya ho kenela ditekanyo, Maemo ana a dumella hore ho ka etswa ditekanyo di etswa ke setho sa botsebi ba tekanyo, kapa ke setsebi se nang le bokgoni bo hlokehang ba ho etsa tekolo e iwalo ho latela ditlhoko tsa Maemo a GRAP tse tshwanelehileng. Molekanyi kapa setsebi se ka ba sa ka hare kapa sa ka ntle ho setheo mme ha ho hlokehe hore ho tsebahatswe ho ikemela ha molekanyi wa boleng kapa setsebi.
- Maemo ana a laela ditsebahatso tse eketsehileng mabapi le thepa ya matsete e ntseng e hahwa kapa e ntshetswa pele. A laela tsebahatso ya ditjeho tsa pokello tse ananetsweng ho bokalo ba nnete ba thepa ya matsete. Hape a laela tsebahatso ya bokalo ba nnete ba thepa ya matsete e nkang nako e telele haholo ho qetwa ho feta ho lebelletsweng, ho kenyelletswa mabaka a tieho le ha e ka ba efe. Tsebahatso hape e hlokwa ho boleng ba nnete ba thepa ya matsete moo kaho kapa ntshetsopele e emisitsweng kahara (di)nako ya tlaleho ya iwale kapa e fetileng, ho kenyelletswa mabaka a ho emisa ekasitana le hore na ditahlehelo le ha e ka ba dife tsa bofokodi di ile tsa ananelwa mabapi le matlotlo ana.

GRAP 16

- Maemo ana a laela tsebahatso e ka thoko ya ditjeho tse bileng teng tsa ho lokisa le ho hlokomela thepa ya matsete e hlahisitseng kapa e sa hlahisang lekeno la rente mahareng a nako.
- Maemo ana a kenyelletsa mehlala e eketsehileng e hlalosang tshebediso ya Maemo ana, ke hore, nako ya ho sebedisa Maemo ana le nako ya ho sebedisa Maemo a Thepa, Polante le Sesebediswa.
- Diphumantsho tsa nakwana tsa Maemo ana di fapane le tse kenyelleditsweng ho IPSAS 16.